№ 275 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1911

ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 275

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենքեզով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

„ՄՇԱԿԻ" ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՑ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով սանեծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեան գրասենեակին հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝
առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՒՏԻ և սրտի։
Սրսկումներ նաև տուբերկուլիններով։
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝
առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Католическая ул. д. № 10. Տելեֆօն № 792.
(ա.օ.) առ. 989. 100—52

ՅԱՏԱԿՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԾԱԾԿՈՑ
ԼԻԲԱՎԵԱՆ ԼԻՆՕԼԵՈՒՄ
ՎԻԿԱՆԴԵՐ ևւ ԼԱՐՍՕՆ ԽՑԱՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐ. ԱԿՑ. ԸՆԿ.
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ և ՊԱՀԵՍՏ
առ. ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊ., № 9. ՏԵԼԵՖՕՆ 490. 989. 7—6

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
„ԱՐՕՐ"
ամսագրի հոկտեմբեր-նոյեմբեր (№ 10—11) համարի

1) ՍՏԻՊԵՑԻՆ		Գ. Ք. Մկրտումեանի
2) ԱՇՆԱՆ ՄԵՂԵԴԻՆ (բանաստ.)		Ս. Յովհաննիսեանի
3) ՄԻ ԲԻՉ ԼՈՅՍ		Լեոն Գրիգորեանի
4) ԱՌԱԿՆԵՐ		Ա. Մ. Եզեկեանի
5) ԿՈՅՐ ԲԱԽՏԸ		Կարինէի
6) ԱՐԱԲԻԱՅԻ ՇԵՅԽԸ	Թարգմ.	Վ. Թ.-ի
7) ԳՈՂԻ ՕՐԱԳԻՐԸ, Լօժէն դը Բրիէօի	»	Ս. Եսայեանի
8) ՆՇԱՆՎԱԾՆԵՐ, պիէս 3 գործ.		Ալ. Աբէլեանի
9) ԱՇՈՒՆԸ (բանաստ.)		Էմ-Օսի
10) ՕՍՄ. ՀԱՅԵՐԻ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ		Սարուխանի
11) ՍԵՐԵՆԱԴ (բանաստ.), Ն. Մինսկիի	Թարգմ.	Դ. Նորեկի
12) ՂՐԻՄԻ ՀԱՅԵՐԸ		Պետ. Թումանեանի
13) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ		Շաւարշի
14) ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ		Սուրխաթեանի
15) ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ		Խաթի և Կալխասի
16) ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ		Ց. Գ.-ի
17) ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԿԵԱՆՔ		Ա. Ն.-ի
18) ՊՕԼ ԼԱՖԱՐԳ		Ս.-ի
19) ՑԱԻԵԼՈՒԱԾ, Իննսուն-երեքը, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի,	Թարգմ.	Արշ. Սաֆարեանի

2—1

ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
ПАПИРОСЫ ИНТЕЛЛИГЕНТНЫЯ
ЦѢНА 25 шт. 15 к. 10 ш. 6 к. 100 ш. 60 к.
662. 100—75

ПАПИРОСЫ
ЛЕВЪ 20 шт. 5 коп.
ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
առ.

ПАПИРОСЫ
ЭКСТРА
15 шт. 6 коп.
ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
(Ն. Հ. Կ.)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

(Սեփ. հեռագիր)

Էջմիածին, 12 դեկտ. 4 ժ. 23 ր. ցեր. *)

Տաճարում հաւաքված պատգամաւորները կազմել են Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան վերաբերեալ թեկնածուների քառանուն ցանկը՝ հետևեալ կերպով.

Դուրեան՝ 84 ձայնով, Սուրէնեան՝ 86 ձայնով, Մեսրոպ՝ 78 ձայնով և Ստեփաննոս եպիսկոպոս Յովակիմեան՝ 63 ձայնով։

Հ. Առաքելեան

(Սեփ. հեռագիր)

Էջմիածին, 13 դեկտ. առ. 11 ժ.

Թիւրքիայի և Ռուսաստանի հայութեանց միջև խորը վիհ բացող պառակտման և անհաշտութեան գործում վերին աստիճանի վատ դեր խաղացին երդուեալ-հաւատարմատար Սամսոն Յարութիւնեանը, ուսուցիչ Վրթանէս Փափազեանը և յայտնի դեմագօգներ Միհրդատ Հայկազնը և Երուանդ Տէր-Անդրէասեանը։

Հ. Առաքելեան

*) Այս հեռագիրը անկարելի եղաւ լոյս ընծայել երէկ, որովհետև ստացանք գիշերվայ ժ. 12-ին։ Խմբ.

(Սեփ. հեռագիր)

Էջմիածին, 13 դեկտ. առ. 11 ժ. 2 ր.

Երէկ Էջմիածնի Մայր Տաճարում տեղի ունեցած ընտրական ժողովում Բարգուղիմէոս եպիսկ. Ճուղուրեանը (Գէորգեան) ներկայացրել է գրաւոր զեկուցում թեկնածուների մասին։

Յիշեալ զեկուցումը կցված է արձանագրութեան։

Բողոք ներկայացրած բոլոր պատգամաւորները մեկնել են իրանց տեղերը։

Մնացած պատգամաւորներն առանձին խորհրդակցութիւն կազմելով՝ երկանուն ցանկի մասին համաձայնութիւն են կայացնում։

Իբրև առաջին թեկնածու ենթադրվում է Դուրեանը, իսկ երկրորդ թեկնածուի վերաբերմամբ ձայները բաժանվել են։

Այսօր առաւօտեան ժամը 11-ին բացվեց ընտրական ժողովի վերջին նիստը։

Հ. Առաքելեան

Երէկ, մինչև երեկոյեան ժամը 8-ը Էջմիածնից հեռագրական սեփական տեղեկութիւն չը ստանալով կաթողիկոսական ընտրութեան հետևանքի մասին, յայտնում ենք հետևեալ տեղեկութիւնը՝ ստացված մասնաւոր հեռագրական աղբիւրից, որ ընտրված են Սուրէնեան և Դուրեան, առաջինը 57 ձայնով, իսկ երկրորդը 56 ձայնով։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

12 դեկտեմբերի

Կիէվ.—Բացվեց նահանգական առաջին ժողովը։ Յարգելով յանկայս Ստոլիպինի յիշատակը, ժողովը կատարել տուեց հոգեհանգիստ և յատկացրեց 10,000 ր. արձանի համար, 25,000 ր. նրա անուան ֆօնդին՝ չորս աղքատ աշակերտների պահպանութեան համար միջնակարգ դպրոցներում։

Վիէննա.—Կայսրի առողջութիւնը շատ լաւ է։ Հարբուխը և շնչառութեան գործարանների բորբոքումն անցան։

Պրագա.—Չեխական սօցիալ-դեմօկրատիական կոնգրէսում մասնակցում են 500 սլօվակ, լեհ ուկրայնցի, ռուս, չեխ պատգամաւորներ։ Գերմանացիներ չը կան։

Բերլին.—Կիդերլէն-Վեխտերը պարգևատրվեց գոհարազարդ առաջին կարգի Կարմիր Արծուի շքանշանով։

Մէլիլիա.—Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, դեկտեմբերի 10-ին Տաուրիրտի մօտ սպանացիք կորցրին մի օֆիցեր և վեց զինուոր սպանված։

Մի քանի հազար հոգի տեղացիներից նորից յարձակվեցին սպանացիների վրա, որոնք բաւականաչափ կորուստ ունեցան. Սպանվել են 4 օֆիցեր։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

12 դեկտեմբերի

Թէհրան.—Շուստէրը պաշտօնանկ եղաւ։

Մէջլիսն արձակվեց։

Քաղաքում հանգիստ է։

Պարսից կառավարութիւնը ռուսաց դեսպանին յանձնեց մի նօտա՝ տեղեկացնելով, թէ ռուսական ուլտիմատումի բոլոր երեք պահանջները ընդունված են։

Լօնդօն.—Րէյտէրին հեռագրում են Թէհրանից. «Թաւրիզի փոխ-նահանգապետը հաղորդում է, որ ռուսները սառնասրտութեամբ կազմեցին պարսիկ կանանց և երեխաների կոտորած»։

Ծանօթ.—Ի նկատի ունենալով այդ լուրի միանգամայն անճշդութիւնը, Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնը հարցրեց Թաւրիզի թղթակցին, թէ ի՞նչը կարող է առիթ տալ տարածելու այդօրինակ տեղեկութիւններ։ Արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ չը կան Րէյտէրի հաղորդագրութիւնը հաստատող ապացոյցներ։

Ջուլֆա.—Թաւրիզում հրացանաձգութիւնը շարունակվում է։ Առաւօտեան եկան երկու վաշտ հրացանաձիգներ, որոնք Թաւրիզ մեկնեցին աւտօմօբիլներով։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Պատրիարքական ընտրութիւն

Կ. Պոլիս, 2/15 դեկտեմբեր

Այսօր կատարուեցաւ պատրիարքական ընտրութիւնը, և Բրուսայի նախորդ առաջնորդ Յովհաննէս արքեպ. Արշարունի ընտրուեցաւ պատրիարք հայոց Թիւրքիոյ։

Ազգային ժողովի այսօրուան նիստին ներկայ էին 92 երեսփոխան, ինչ որ անօրինակ թիւ մըն էր, մանաւանդ նկատի առնելով տասնի չափ երեսփոխաններու ճամբորդութեան մէջ գտնուիլը։

Քուէարկութեան արդիւնքն հետևեալն է.

Յովհ. արքեպ. Արշարունի	52
Եղիշէ արքեպ. Դուրեան	36
Սպիտակ քուէ	3
Յովսէփ եպ. Սարաճեան	1
Համագումար	92

Այս ընտրութեան արդիւնքը գլխամաս մէջ կը բերենք՝ գաղափար մը տալու համար ազգ. ժողովի մէջ կուսակցութեանց համեմատութեան վրայ։

Արշարունի արքեպ. կեդրոնի երկու ճիւղերուն միանգամայն ընտրելին ըլլալով՝ իր վրայ կեդրոնացաւ 52 քուէ, մինչ ազատականք հազիւ կրցան 36 քուէ համախմբել Նախորդ պատրիարքին վրայ, որ կուզէին ի հեճուկս մեծամասնութեան վերստին պատրիարքական աթոռ բարձրացնել։

Թերևս յաջողէին, եթէ ներկաները միայն 71 ըլլային, և սակայն քիչ հաւանական պարագայ մը չէր մեր Թուլաբարոյ բարեկը նկատի առնելով։

Սակայն «Ազատամարտ» այս առաւօտ կանուխ հրատարակած ըլլալով թէ «դաշնակցականաց եւ ազատականաց ընտրելին Դուրեան սրբազանն է», անհաղորդ մը հրնչեցուցած եղաւ անոնց ականջին, որոնք Դուրեանի պատրիարքութեան տխուր հետևանքները տեսած էին։ Անակնկալի չգալու համար ուրեմն ամենքն ալ աճապարած էին մայր-եկեղեցի, ուր ընտրութենէն առաջ կարծիքներու փոխանակութիւններ եղան, երրորդ ընտրելիի մը վրայ համաձայնելու համար։

Ազատականներն ու դաշնակցականներն աւելի տրամադիր կերևային բրաւախոհութեան գալու, հակառակ անոր որ «Ազատամարտ» մէջ յայտարարած էին, թէ ոչ մի զիջում չպիտի ընէին։

Իրենց տակտիկը բացորոշ էր։ Իրենց համակիրները կեդրոնի անդամներու քով միջնորդութիւններ ու բարեխօսութիւններ կընէին՝ երրորդ ընտրելիի մը վրայ համաձայնելու համար։

Հաւանօրէն եթէ երրորդ ընտրելի անոնք աչքի առջև ունէին Բարգէն, Թորգոմ և Սմբատ երեակ համաստեղութեան մանաւանդ վերջին երկու անշեղ ու առանձնական ողորմելիութիւնները, անոնցմէ ստեղծելու համար Դուրեանի սմեղուկ յաջորդները, ի պատիժ այս ազգին և ի շահ իրենց անձնական նկատումներուն։

Կեդրոնին համար եթէ երրորդ ընտրելի կրնար ըլլալ միայն Դիարբէքիրի առաջնորդ Ջաւէն եպ. Եղիաեանը, որուն վրայ երբեք չէին կրնար համաձայնիլ ընդդիմադիրները։

Հետևաբար առանց ոևէ բրաւախոհութեան քուէարկութիւնը կատարուեցաւ և ազգ. ժողովի չորս կուսակցութիւնները երկու առ երկու կանոնաւոր ճակատ տուին իրարու քուէտուփին վրայ... և կարծեմ բաւ թէ արդիւնքն ինչ եղաւ։

Առանց ճախակողմին նախայայտ ծանուցման՝ թերևս տարբեր արդիւնքի մը առջև գտնուէինք, վասնզի կեդրոնի հերձուածեալ երկու մասերուն մէջ կատարեալ համաձայնութիւն չկար, և երեսփոխանները տրամադրուած էին աւելի Ջաւէն եպ. Եղիաեանի տալու իրենց քուէն, սակայն երկուքի բաժնուելով ճախակողմին յաջողութիւնը չապահովելու համար՝ զոհեցին իրենց ընտրելին և համակերպեցան տալու իրենց քուէն Արշարունի եպ.-ի, որ Դուրեանի հետ բաղդատելով կը ներկայացնէ մեծ առաւելութիւններ։

Նոր պատրիարքը, ծագմամբ համեստ ընտանիքի որդի, կատարելապէս անբասիր եկեղեցական մըն է։ Համեստ, պարզ և դէվրիշ մարդ մը։ Ձեռներէցութեանց հետ անհաշտ, աւելի գործնական ոգիով շարժող վարիչ մը։

Անձնապէս անկախ նկարագիրի տէր, ոևէ ազգեցութեան ենթարկուելու տրամադիր չէ։ Իրեն համար մարդիկ խտիր չունին, և եթէ կան մարդիկ, որոնք իրենց շահերուն ծառայեցնելու յոյսով իրեն քուէ տուին, յուսախաբ պիտի ըլլան ապահովաբար։

Բաւական քաջ ծանօթ է Թիւրքերէնի, ինչ որ յարաբերական գործոց համար մեծ դիւրութիւն մը կընծայէ։ Ինքը շրջանաւարտ է Գալաթա-Սէրայի կայսերական լիսէին, հետևաբար քաջ ծանօթ է նաև Ֆրանսերէնի։ Ինքնաշխատութեամբ սորված է նաև գերմաներէն, յունարէն։ Օսմանեան պատրիարքութեան շրջանին երբ շատեր կը փախչէին, որ անիկա հրաժարէր երբ ցոյց, անոր յաջորդ կը նկատուէր Արշարունի եպ.-ը, իբր անկաշառ և անաչառ եկեղեցական։

Իր տեղապահութեան շրջանին (1909 յունուարէն մինչև յունիս) արդէն ցոյց տուաւ, թէ վարչական ձիրքէ զուրկ չէ։

Այն ատեն շատեր զինք կը նկատէին յարմարագոյն ընտրելին, և ամենամեծ հաւանականութիւն կար իր ընտրութեանը, եթէ Շահրիկեան ոգի ի բուն չաշխատէր Դուրեանի ընտրութիւնը յաջողցնելու և ուրիշ ոչնչարամիտներ այս յաջող ծուղակին մէջ չգլորէին։ Մասնաւորապէս այն ատեն լսուեցաւ, որ հանգուցեալ Մատթէոս Բ. կաթողիկոսը, որ դեռ Կ. Պոլիս էր, տխուր դեր մը կատարեց, շատ մը երեսփոխաններու յանձնարարելով որ իրենց քուէն տան Դուրեանի։

Այս ջանքերուն շնորհիւ 1909 մայիս 22-ին 91 երեսփոխաններու 54-ին քուէովը Դուրեան ընտրուեցաւ պատրիարք, մինչ Արշարունի սրբազան ստացաւ 34 քուէ։

Իրերը իրենց բնական ընթացքին ձգուելով՝ այն ատեն գրեթէ անխուսափելի էր Արշարունի սրբազանի ընտրութիւնը, և բռնի ճիգերով էր, որ Դուրեանի ընտրութիւնը յաջողեցաւ։

Այսօր, 2 դեկտ. 1911 թ., ազգային դատն յուսախաբութենէ մը, կարծեմ իրերը իրենց բնական ընթացքին մէջ կը մտնեն, երկու տարուան շեղումէ մը յետոյ, հակադարձ գործողութեամբ մը սրբագրուելով 1909 մայիս 22-ի սխալը... որ պատմական-եղերերգական հետևանք մը ունեցաւ ազգին ճակատագրին վրայ։

Եւ ինչ տխուր դիպուած, որ քուէներու պարզ տեղափոխութեամբ մը ճակատ առ ճակատ կուգան դարձեալ Իզմիրլեանի այս երկու աշակերտները... որոնցմէ առաջինին դժբաղդ ճակատագիրը կը մաղթենք որ չունենայ այս վերջինը։

Շաւալ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲԻԿՆԵՐ

Մերսին, 24 Նոյեմբեր

Մեր մէջ ամեն բան կամ յաւիտենական անշարժութեան չափ կայուն է և կամ խպառ անկայուն։ Նոր րէժիմին տհասութիւններէն մէկը՝ երբ գործունէութիւն մէկի շինածը միւսին քանդելն եղած է, և մէկ տնօրինութիւնը՝ այսօր լաւ համարուած՝ վաղը, միևնոյն տրամաբանութեամբը, փոփոխելը։

Մենք մասնաւորիշ չպիտի ընենք քրիստոնեայ հասարակութեանց կրթական խնդիրը և Հայաստանի գրաւեալ հողերուն դժբաղդ ծրագիրը, որ երեք տարիներէ ի վեր, արդարութեան հիման վրայ լուծուելու պայմանաւ անշուշտ, ամեն օր նոր փոփոխութեանց կենթարկուին, համաձայն ամեն մէկ հրաժարած և նոր եկած մինիստրին քմաց, խառնուածքին և գաղղութեան։ Վարչական և զուտ կառավարական խնդրոց մէջ ևս միևնոյն անհաստատութիւնը կը տիրէ։

Հազիւ քանի մը ամիս եղաւ Ադանայի կուսակալին փոփոխութիւնը, և ան դեռ գէշ-աղէկ բանի մը չձեռնարկած՝ այսօր ահա Եդիրնէ կը փոխադրուի։ Ինչո՞ւ. չենք գիտեր։

Ջեմալ-բէյ սախտուեցաւ Թողուլ Ադանան, զի Հասան-Բէյլիի եկեղեցին Պօրտ-Արտուր մը ենթադրելու անտեղի փութկոտութիւնը ցոյց տուած էր՝ կառավարութիւնը շատ նեղ և բռնազբօսիկ կացութեան մը մատնելով։ Մուամմէր-բէյն ալ, կը թուի թէ, պաշտօնանկ կըլլայ, զի հակառակ իր նախորդին՝ կը պնդէր, որ այդ եկեղեցին առանց անպատեհութեան կրնար և կրնայ շինուիլ իր այժմու քարուքանդ տեղին վրայ։

Կառավարութիւնը, որպէսզի ո՛չ այն ընէ և ո՛չ միւսը, արևելեան քաղաքականութեամբ մը խնդիրները քաշքշելու համար, կը բաւականանայ կուսակալը փոխել, քան ողջմտութեան և անկեղծութեան օրինակ մը ի գին՝ իր Նախորդ սպօրէն ընթացքը փոխել։

Շատ գէշ տպաւորութիւն մը ձգեց հոս կառավարութեան այն որոշումը, որով կը դադրեցնէ կիլիկեան որբերուն և այրիներուն յատկացեալ տարեկան 10,000 ոսկիի նպաստը, որ անհուն կարօտութեանց և խեղճութեանց համար և ոչ իսկ կաթիլ մը ջուր էր։ Եւ սակայն այդքանն իսկ շատ տեսնուած է հայերուս համար, որ կը թուի, թէ ինչ ալ ընենք, պիտի չդադրինք երկրին խորթ զաւակները համարուելէ։

Այս կերպով ոչ միայն հազարաւոր երկսեռ որբեր անտէր պիտի մնան, այլև էրիկնին սատակմամբ եղած այրիները անգութ բաղդին պիտի մատնուին։

Եւ սակայն սպասելի էր, որ գէթ կառա-

վարութիւնը խնդրոյ խորերուն գիտակ՝ դեռ չգոցուած կիլիկեան այս վէրքը չը բանար նորէն։

◆ Կիլիկեան երկու կուսակալութեանց առաջնորդները, Հալէպ և Ադանա, իրենց պաշտօնները փոխանակեցին։ Տէր-Ներսէս եպիս. Դանիէլեան Հալէպի առաջնորդ ընտրուեցաւ և հայր-Շահէ Գասպարեանը՝ Ադանայի։

Գործունէութեան փշոտ, բայց ընդարձակ դաշտ մը կայ կիլիկեան այս երկու բարի և ազնիւ հովիւներուն առջև, և մեզ ուրիշ բան չի մնար, քան անկեղծօրէն երկուքին ալ՝ իրենց դժուար պաշտօնին գործադրութեան համար՝ յաջողութիւն մաղթել։

Դիտող

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

—

Ստացանք Տաշքէնդից՝ Սիմէօն Բէլուջեանից 26 ր. 15 կ., որից 13 ր. 15 կոպէկը դպրոց.-ուսուցչական ֆօնդի համար, իսկ 13 րուբլին հանգուցեալ Պետ. Սիմէօնեանի յուշարձանի համար կազմված յանձնաժողովին հասցնելու համար։

Դպրոցական-ուսուցչական ֆօնդի օգտին մինչև այժմ ստացել ենք ընդամենը 984 ր. 65 կ., որից յանձնել ենք խորհրդին 806 ր., մեզ մօտ մնում է 178 ր. 65 կ.։

—

Կովկ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է Ախալցխայի գաւառի Տամալու գիւղի վարժատնի տեկ. Նատալիա Շխեանի միջոցով հաւաքված յիշեալ գիւղի բնակիչներից՝ 28 ր., Նոր-Նախիջևանի շրջանի Փոքր-Սալա գիւղի դպրոցի ուսուցիչ Թ. Ախայեանի միջոցով ստացված՝ 8 ր., Սուխումի դպրոցի ուսուցիչ Խ. Աւգալբէկեանի միջոցով՝ Դրանդա գիւղի ուսուցիչ Ե. Տ. Ղազարեանի ձեռքով հաւաքված՝ 19 ր. 97 կ., Դիլիջանի հայոց եկեղեցու ծխ. դպրոցի վարչութիւնից՝ 9 ր. 50 կ., տիկ. Մարիամ Խատիսեանից՝ 10 ր., Գրիգոր Փրիդոնեանից՝ 300 ր., Եզնիկ Տէրեանից՝ 25 ր., «Լոյս» ընկերութիւնից վարչութեան անդամների մէջ հաւաքված՝ 50 ր., բժ. Յովհաննէս Մելիքեանից՝ 15 ր., Աշտարակի շրջանի գործակալ Մամբրէ քահանայ Տէր-Պօղոսեանի միջոցով՝ հաւաքված Բիւրականի, Կարբի, Փարբիի, Օշականի և Գլխտմուրի հայ հասարակութիւնից՝ 55 ր. 95 կ.։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Գարնանային եղանակ

Խանքենդ, 28 նոյեմբերի

Մինչև նոյեմ. առաջին կէս մեզ մօտ լաւ եղանակներ էին լինում։ Չը նայած որ աշնան երրորդ ամիսն էր, [illegible] գարունի հոտ էր փչում։ Հեռու սարերի բարձրավանդակներում ձիւն է երևում, որը սեպտեմբերին է եկել և դեռ մնալու է մինչև մայիս՝ առանց հալվելու։

Գիւղացիները գոհունակութեան ժպիտը երեսներին ուրախութիւն են յայտնում, որ այս տարի վարած արտերը, շնորհիւ անցած ամսին եկած ձիւնի, որը հողը բաւականին փափկացրել և պարարտացրել է, լաւ բերք է խոստանում։

Ամսիս մինչև 15-ը դաշտերը կանաչով զարդարվել էին։ Գիւղացիների անասունները դաշտերի խոտով էին կերակրվում մինչև ձիւնի գալ ծածկելը։

Շնորհիւ սպէկուլեանտների և նրանց ազէնտների գործ դրած միջոցների, դրսից այստեղ ալիւր, ցորեն, գարի և այլ տեսակ կենսական մթերքներ չեն ներմուծվում։ Գնորդը պիտի գնայ Աղդամի «բազարը», որտեղ դարձեալ սպէկուլեանտների գնած գնովը ինքը չէ կարող՝ ոչ ցորեն, ոչ ալիւր և ոչ գարի գնել։

Մի այլ քամինելի երևոյթ ևս։ Տեղացի մի քանի կապալառուներ, որոնք անցեալ ձմեռը բնութեան արհաւիրքներից օգտվելով խոտի պուդը 1 ր. 20 կ. են ծախել, իսկ դարմանի պուդը 1 ր. մինչև 1 ր. 10 կ., այս տարի էլ նոյնը սպասելով, անխնայ կերպով ագահաբար խոտի և դարմանի գները սովորականից բարձրացնելով և իրար կօնկուրենցիա անելով ահագին քանակութեամբ խոտ և դարման են հաւաքել։ Սակայն դրանք այժմ, եղանակների նշաններից տեսնելով, որ իրանց երազը չէ կատարվելու և իրանք փոխանակ աշխատելու վնաս պիտի կրեն, սկսել են ամեն օր որևէ բան պատրուակ բռնելով իրար մէջ հաշիւ քաշելիս՝ կռիւ սարքել։

Ա. Ասլանեան

Ընթացիկ կեանքը Գիւլագարագում

Գիւլագարագ (Լօռու շրջ.), 3 դեկտ.

Նոյեմ. 27-ի լոյս 28-ի գիշերը Գէորգ Աղաջանեան Մինասեանցի անասունների գոմը քանդվելով՝ իր փլատակների տակ ծածկեց գոմում եղած անլեզու անասուններին, բայց մարդկային զոհեր չեղան։

Գոմի փլչելու իսկական պատճառը հետևեալն է։ Գէորգի գոմի փայտերը նախ փտած էին և գոմը գտնվում էր խարխուլ դրութեան մէջ. բացի այդ՝ գոմի տանիքը բեռնաւորված էր երկրագործական գործիքներով—գութան, չուլ և այլն—տնական իրերով, որոնց ծանրութեանը գոմի տանիքը այլևս դիմանալ չը կարողացաւ, քանդվեց՝ ծածկելով իր փլատակների տակ խեղճ ողորմելի աղքատ գիւղացու միակ յոյս ու ապաւէն, ապրուստի միջոց 4 տանասուն՝ 2 կով, մի երինջ և մի գոմէշ. Մինասեանցի վնասը 130 ր. է համնում։

Մեզանում դեկտ. 1-ի ամբողջ օրը, առաւօտից մինչև երեկոյ այնպէս ցուրտ էր, որ տանից դուրս գալը անկարելի էր. այդ պարզ ապացոյց էր ձիւնի տեղ մաքրելուն, և խսկապէս՝ դեկտ. 1-ի գիշերվանից սկսած ձիւնը տեղաց մինչև դեկտեմբերի 2-ի գիշերը, ծածկելով մեր ամբողջ շրջակայքը, սար ու ձոր, դաշտ ու հովիտ, գիւղ ու անտառ՝ 2 վերշօկ խորութեամբ սպիտակ ձիւնով։ Այժմս էլ մեզանում սաստիկ ցուրտ է։

Ապրելը մեզանում մարդու վրա շատ թանգ է նստում, որովհետև կենսական մթերքների գները շուկայում այն աստիճան բարձրացել են, որ կրակի գին են դարձել և մթերքները սպառվում են ոչ թէ գիւղին վայել գներով, այլ քաղաքի. և խսկապէս՝ գիւղական հացի ֆունտը մեզանում արժէ 5 կ., 3 ձուն 5 կ., հաւը 40 կ., ճուտը 25 կ., պանիրը 25 կ., իւղը 60 կ., կաթի բաժակը 5 կ. և այլն և այլն։

Կայծոն Շքիղեան

ՍՊԱՌՆԱՑՈՂ ՍՈՍԿԱԼԻ ՀԻՒՐԸ

—

Սոսկումներ ազդող բառերի շարանում Աստրախան անունը առանձին դիրք է գրաւում։

Աստրախան և չումա... այժմ հոմանիշ բառեր են, իրարից անանջատող։

Եւ այդ սոսկալի մահ-տարաժամը, հաւատացէք, լայնածաւալ Ռուսաստանում միայն աստրախանեան նահանգի սեփականութիւնն ու հարստութիւնն է կազմում։ Հարստութիւն, որը զարզանդի ու սոսկումների ցնցումներով է յիշեցնում «Աստրախան» բառը և մարդկային կուլտուրայի զարգացման պատմութեան մէջ մի խայտառակ էջ ևս աւելացնում։

Վերջին տասնամեակում ամեն տարի չէ անցնում, որ աստրախանեան ընդարձակ նահանգում չումայի չը բռնկվի և զոհեր չը տանի։ Ղըրղըզների ու զալմըզների տարածքութեան էջերը միայն չումայի է զարդարում իր մահաբաբուռ զոհերով ու անլուր զրկանքներով։ Չը նայելով գործ դրված ջանքերին, ծախսված մեծաքանակ գումարներին, դաժան, անկոչ հիւրը չը նուազեցրեց իր առաջխաղացութիւնը, այլ ընդհակառակն՝ օրէ-օր, տարէ-տարի աւելի ընդարձակեց իր աշխարհակալութեան տարածքը և այսօր նա բռնվել է 34 կէտերում, այսօր իր օճախը, մահաշունչ ձուկները նետել է մի ընդարձակ նահանգում, համարեա ղըրղըզների ամբողջ տափաստանում և՝ որ գլխաւորն է՝ այսօր սպառնում է Աստրախան քաղաքին իր ամբողջ ազգաբնակութեամբ։

Միւս կողմից՝ արդէն նա գաղտագողի սողում է դէպի Կասպիականի ծովափերը և մօտենում է ռուս ազգաբնակութեան բնակավայրերին։ Նոյեմբերի 26-ին արդէն չումա յայտնվել է Գանիւշկինա գիւղից 4 վերստ հեռու, որը գտնվում է Աստրախանից 100 վերստ հեռաւորութեան վրա։

Եւ այդպէս՝ անարգել թշնամին, ազգերի մահաշունչ խարազանը կանգնած է դէմ առ դէմ մեր առաջ։ Մեր ճակատագիրն է որոշում իր արիւնազանգ, ագահ ծնօտներով։ Քանի գնայ, աւելի սպառնալից կը դառնայ վտանգը, որովհետև վրա հասնող ձմեռը կը ստիպէ դաշտաբնակներին հաղորդակցութիւն հաստատել քաղաքացիների հետ, որպիսի հաղորդակցութիւնը հաճելի է բոլոր վաճառականական ձեռնարկութիւններին, որոնք կապված են դրսի հետ։ Այո, դաշտեցիները (ղըրղըզները) մեր խիստ ցանկալի հիւրերն են ձմրանը։

Ճանապարհների հաստատվելուն պէս ուղտերի անընդհատ կարաւանները շարան-շարան ընդարձակ աստրախանեան տափաստանների ամեն ծայրերից մեծ քանակութեամբ ներմուծում են բուրդ, թաղիք և զանազան տեսակ բեռներ։

Ահա հէնց այդ բարիքների հետ նրա կը մուծեն և սոսկալի հիւրին, որին այնուհետև Աստրախանից դուրս վանելը եթէ չասեմ անհնարին կը լինի, սակայն ջանքերի մեծագոյն պաշար կը սպառի։

Այսպէս ենք մտածում, որովհետև Աստրախանը վերին աստիճանի անմաքուր քաղաք է և հակաառողջական պայմանների մէջ փտում է, նեխվում ու քայքայվում։ Այո, նոր հիւրը հաստատուն օջախ և առատ հունձ կունենայ մեր աստուածապահ քաղաքում և իրեն մոռացնել կը տայ պատմական Բեթղեհէմի կոտորածը և հայկական Ադանան...

Երևի ընթերցողները կը զարմանան, թէ ինչպէս ենք մենք մահացողի սարսափների տակ, անխռով հիւրի հարևանութեամբ օրերս լուսացնում, տագնապալից կեանք անցկացնում։ Ամենևին ոչ։ Մենք խիստ հանգիստ ենք։ Ուտում, խմում, զուարճանում։ Աստրախանցու անտարբերութիւնը առօրէկ, պատմական յոյնին կարող էր բերել խելքալ ծաղրելի, ճեր մնաց չումայից անհանգստանալ ու տագնապել։

Խարբինի և Օդեսայի չումայի հազարաւոր վերստերից մի այնպիսի սոսկում ազդեց, որ լայնածաւալ՝ Ռուսաստանը Կովկասից սկսած մինչև հիւսիսային բևեռը՝ մի չը տեսնված անհրաժեշտ տագնապով պատրաստվեց ահաւորուս հիւրին ընդունելու. այսօր նոյն այդ չարաբաստիկ վնակը աստրախանցու քթի տակ, մահվան մանգաղը ձեռին ցցվել է, և դրանք դեռ քնում են անտարբեր։

Մի կողմ թողնելով այն անկոտ գործունէութիւնը, որ առաջացել է չումայով բռնկված վայրերում նահանգապետի ձեռներէցութեամբ, քաղաքացիները և քաղաքային վարչութիւնը դանդաղութեամբ են գործում քաղաքի վերաբերեալ, և միայն նահանգապետի 24-ժամեայ ժամկէտ պահանջի շնորհիւն էր, որ վարչութիւնը որոշեց քաղաքին պատկանող կօզակների անմիակ զօրանոցը մաքրել, նորոգել մինչև դեկտեմբերի 1-ը, չումայով կասկածելի հիւանդներին տեղաւորելու համար։

Ցամենայն դէպս դրութիւնը վտանգաւոր է և խիստ սպառնալից։ Հարկաւոր են խիստ միջոցներ, շուտափոյթ կարգադրութիւն, անձնուրաց, ջանադիր անձեր, որպէսզի կտրուկ ղեկավարութեամբ մահացող ուրագանի առաջն առնվի, եթէ ոչ, ուշ կը լինի։

Գէորգ Ք. Մկրտումեանց

Աստրախան

ՍԵՒԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

«Խաչը մերն է, զօրութիւնը մենք գիտենք»։
(Ժողովրդ. առած)

«Մշակի» № 230-ում, երբ կարդացինք Գ. Տէր-Ռուբինեանի յօդուածը՝ Սևանում դպրոց հիմնելու մասին, անչափ ուրախացանք, որ մեր հնաւուրց հաչակաւոր Սևանի վանքի միաբանութիւնը վերջապէս զգալով իր պարտականութիւնը՝ իր դարաւոր քարացումից յետոյ ձեռք զարկեց ժողովրդական-կրթական գործին՝ լոյսի մի նշոյլով նպաստատուող լինել և, ի տրիտուր ժողովրդի դարերի օժանդակութեան, կրթել-դաստիարակել, թէկուզ կցերական մըտքով, հայ գիւղականների մի բուռն զաւակներին...

Սակայն այդ մեր ուրախութիւնը շատ շուտով փոխվեց տրտմութեան, երբ մի քանի օրից յետոյ կարդացինք նոյն յօդուածագրի մի այլ յայտարարութիւնը («Մշակ» № № 249 և 250 «Բանասիրականի» բաժին), թէ Սևանի վանքի միաբանութիւնը արգելք դառաւ դպրոցի հիմնարկութեան գործին, աւելորդ համարելով այդպիսի կրթական հիմնարկութիւնը վանքում, ուր միաբանութիւնը քաղցած է մնալու, երբ նա կունենայ մի քանի աշակերտներ և այլն...

Թէ որպիսի սրտաճմլիկ կերպով է նկարագրում Գ. Տէր-Ռուբինեանը Սևանի վանահայր սրբազան Ս. Փիլօյեանցի վերաբերմունքը կամ վանական միաբանութեան արտայայտութիւնը դէպի վանական դպրոցի հիմնարկութիւնը, մեր սիրտը ուղղակի չէ զօրում նորից յիշատակել, քանի որ որքան այդ ցաւալի է ուրիշ հեռաւոր մարդկանց և ժողովրդի համար, կրկնապատիկ աւելի, ցաւալի է մեր ժողովրդի և մեր հասարակութեան համար, որովհետև մի քանի քայլ հեռու կանգնած ժողովուրդը աւելի մեծ ակնկալութիւններ ունէր Սևանի վանքից, որի համար դարերի ընթացքում իր զոհողութիւններն է արել և իր կրօնական-բարոյական-նիւթական աջակցութիւնը ցոյց տուել իւրաքանչիւր քայլափոխում, մնուցանելով իր սրտում անմահ յոյսեր և սփոփանքներ...

Ակնկալութիւններ ենք ասում, որովհետև մեր գաւառի գիւղական ամբոխը, որի սրտում անջնջելի հետքերով դրոշմված են դարաւոր Սևանի քաղցր յիշատակները և նրա անուսան վեհութիւնը, օր աւուր սպասում է նրանից մի լաւ բան տեսնել, մի արժանիք վայելել, մի թանգարժէք ազգային հիմնարկութիւն ունենալ... Բայց... բայց անշարժութեան մի նոր վկայականով Սևանի միաբանութիւնը փշրում է ժողովրդի դարաւոր տենչերը, կորցնում նրա սրտագին ակնկալութիւնները, սպասելիքները, ցոյց տալով իր ապիկարութիւնը, էլ աւելի խրվելով իր դարաւոր անշարժութեան մէջ...

Բայց ինչպէս որ եղել է, այնպէս էլ կը մնայ. դա մեր վանականների սրբութիւն-սրբոցն է՝ պահել հինը, աւանդականը իր դարաւոր անշարժութեան մէջ։ Եւ մենք այդ լաւ գիտէինք և չէինք էլ երազում, որ Սևանում դպրոց կը հիմնվի, քանի որ ահա քանի տարի է, ինչ նոյն իսկ դպրոցի շէնք են կառուցել, հանգուցեալ Հայրապետը կօնդակով հրաման է արձակել հիմնել դպրոցը վանքում, բայց վանքի միաբանութիւնը մատը մատին չէ խփում իր պարտքը կատարելու։ Սակայն ինչ ենք ասում. չէ որ «խաչը մերն է, զօրութիւնը մենք գիտենք»... Ապա ինչ ենք պահանջում Սևանի վանքի խղճուկ վանահայրից, երբ մանաւանդ Գրիգոր և նման վարդապետներ մի մի խուփ են, մի կապարէնց մի մեծ սալ նրա բերանի վրա...

... Այո, աշակերտութիւնը, ինչպէս նըկատվում է Սևանի էկս-վարժապետի՝ Տէր-Ռուբինեանցի՝ նկարագրութիւնից, կը խանգարէր վանականների դարաւոր նիրհը, հանգիստ չէր տայ անշարժութեան մէջ մնացած պարտաբոյծներին, որոնք աչք ձգած՝ ժողովրդի քսակի, կարողութեան և զգացմունքների վրա՝ միմիայն իրանց կթի կովն են համարում ժողովրդին, որը իր երեխաների բերանի պատառը կտրելով վանքի հասոյթներն է հայթայթում՝ անյագ բկորներին լիութիւն տալու նպատակով...

Փարս

Նոր-Բայազէտ, 1 դեկտեմբերի

ՋՐԻ ՊԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆՐԱ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ՄԵԶԱՆՈՒՄ

—

Ջորագիւղ (Լօռու շրջ.), 2 դեկտ.

Լօռու շրջանը յայտնի է շատ շատերին իր առողջ օդով, գեղեցիկ բուսականութեամբ և կարկաչուն ջրերով. սակայն մի քանի գիւղեր, ինչպիսին են Ջորագիւղ, Ծաթեր և Դաշաղան, բոլորովին զուրկ են ջրից, բնութեան այդ ամենաանհրաժեշտ պարգևից։ Ջորագիւղը, որ բաղկացած է մօտ 65 ծխից և մարդկանց ու անասունների վրա գործ է ածվում օրական 2,500-ից մինչև 3,000 վեդրօ ջուր, ունի մի շատ փոքրիկ աղբիւր, որը 24 ժամվայ ընթացքում տալիս է հազիւ 120 վեդրօ։

Ջրի խիստ կարիքը ստիպում է մեր գիւղացուն ընտանի անասունները պահել ուրիշ գիւղերում, կամ բոլորովին վերջ տալ անասնապահութեանը. առաջինով նա քայքայվում է, որովհետև անհրաժեշտ պիտի բաժանի իր ունեցած աշխատաւոր ձեռքը երկու մասի—մէկը օտար գիւղում տաւարի մօտ, միւսը—տանը՝ արտ ու այգու. իսկ երկրորդ տնտեսէջը աւելի քայքայիչ է, քանի որ գիւղացին վերջ տալով անասնապահութեանը, վերջ պիտի տայ նաև երկրագործութեանը ու ստիպված պիտի լինի ձեռքերը ծալած նստելու։

Այն էլ պիտի յիշել, որ եթէ լինէր միակ անասունների ջուր մատակարարելու հարցը, որը, իմ կարծիքով, երկրորդական տեղն է բռնում, հեշտ էր. սակայն որ ժամանակ էլ գնաք մեր աղբիւրի մօտ, ցերեկը թէ երեկոյեան, գիշերը թէ լուսադէմին, ամառվայ շոգին թէ ձմեռվայ բուք ու բորանին, դուք միշտ կը տեսնէք աղբիւրի շուրջը 30—40 կուժ, 10—20 աղջիկներ ու կանայք, ի հարկէ վերջիններիս թւում նաև յղիներ և շատ անգամ 6—7 օրվայ ծննդաբերութիւնից նոր ազատվածներ, որոնք, լինի այդ գարնանը թէ ձմրան սառնամանիքներին, 4—5 ժամերով սպասում են կժերը լցնելու հերթին։ Մեր կանանց համար սովորութիւն է դառել գիշերը ժամը 1-ին կամ 2-ին վեր կենալ քնած տեղից և գնալ աղբիւր կժերը լցնելու համար. հակառակ դէպքում ստիպված պիտի լինեն կամ մնալ առանց ջրի, կամ մի կուժ ջրի համար գնալ գիւղից $2^1/_2$ վերստի վրա գտնված աղբիւրից շալակով բերելու։

Ջրի պակասութիւնը և նրա ձեռք բերելու դժուարութիւնն է գլխաւոր պատճառներից մէկը, որ մեր գեղջկուհին համեմատաբար շրջանիս միւս գիւղերի կանանց հետ՝ աւելի դժգոյն ու հիւանդոտ է։ Մինչև օրս ջրի հերթի սպասելուց և մրսելուց քչերի չէ պատահել երեխաների վիժումն, թոքերի բորբոքումն և այլն հիւանդութիւններ իրանց սարսափելի հետևանքներով, և այն էլ գիւղում, որտեղ բոլորովին բացակայում է կանոնաւոր խնամք և գոնէ ամենափոքր զգուշութիւն վարակվելուց ազատ մնալու համար։ Կարծես բաւական չէ, որ գիւղացին բոլորովին զուրկ է բժշկական օգնութիւնից, ջրի պատճառով մրսելուց առաջացած զանազան հիւանդութիւնները ևս աւելացնում են նրա անյատակ ցաւերը։

Չը նայած որ գիւղից $2^1/_2$ և 4 վերստի հեռաւորութեամբ կան երկու աղբիւրներ, սակայն ազգաբնակութիւնը զուրկ լինելով պահանջվելիք նիւթական ույժից, մինչև օրս մնացել է առանց ջրի։

Հին ժամանակներում աղբիւր շինել ու ջուր բերելը շատ մեծ բարեգործութիւն էր համարվում և այդ պատճառով հին բարեգործները աշխատում էին որևէ ջրից զուրկ գիւղի կամ քաղաքի ծարաւը զովացնել։ Ես կարծում եմ՝ մեծ բարեգործութիւն է ջրաբաշխութիւնը և այդ պատճառով հրաւիրում եմ բարերարների և բարեգործական ընկերութիւնների ուշադրութիւնը անքաթող չանել ջրից զուրկ գիւղերի՝ հէնց իբրև ազգաբնակութեան օգնութեամբ բերել աղբիւրները, որոնք անկասկած կը ծառայեն ամեն մի բարերարի անմահ յուշարձանի տեղ գիւղացիութեան սրտում։

Արտուր

ԹԵՄԱԿԱՆ ՏԵՍՉԻ ՌՈՃԻԿԸ

—

Ղազախ, 28 նոյեմբերի

Անհասարակ սովորութիւն է, որ թեմական տեսչի ռոճիկը գանձվում է եկեղեցական կամ դպրոցական եկամուտներից, սակայն այդպէս գրվում են միայն պաշտօնական թղթերում. իրականութեան մէջ տրամագծօրէն դրա հակառակն է դուրս գալիս։

Անցեալ ուսումնական տարին մեր գաւառի ուսումնարանները թեմական տեսչի երես չը տեսան. և ծրտեղից կարող էին տեսնել, երբ ռոճկի պատճառով այդպիսի պաշտօնեայ չը նշանակվեց։

Ինձ յայտնի էր, որ նոր տեսուչ նշանակվելու դէպքում, նրա ռոճկի հարցը դարձեալ պիտի ծանրանար նոյն խախուտ հիմքերի վրա, որպիսիք են եկեղեցական ու դպրոցական եկամուտները. ուստի անցեալ տարի մի յօդուածով հրապարակ գալով՝ յայտնեցի այն կարծիքը, որ Կովկ. Հ. Բար. Ընկ. խորհուրդը լաւ կանէ ինքը հոգայ տեսչի ռոճկի հարցը, թէկուզ դրանով անկօնորոշ ուսումնարանների մի մասը զրկվի նպաստից, սակայն այս տարի էլ թեմական խորհուրդը, ըստ առաջնոյն, դպրոցական եկամուտների 3%-ն է պահանջել տեսչի ռոճիկը լրացնելու համար։

Քաղաքների ուսումնարանների ֆինանսական դրութիւնը մի կողմը թողնենք, անցնենք գաւառական ուսումնարաններին։ Ասացէք խնդրեմ. գիւղական այն ծր ուսումնարանն է, որ տարին աւարտում է առանց դեֆիցիտի, և այն ծր բաղդաւոր ուսուցիչն է, որ առանց կռւի, դաւի ու դատարանի կարողանում է տարվայ վերջին լրիւ ստանալ իր նախատակութեան վարձը։

Նման պայմաններում, միթէ պարզ չէ, որ եկամուտի 3%-ը ոչ թէ դպրոցներն են տալու, այլ խեղճ ու կրակ ուսուցիչները, որոնք բաւական չէ որ երկրաւոր ամեն բարիքից զրկված ու շլրտված են գաւառական մի-մի խաւար անկիւն, որոնք դատապարտված են ծառայելու տարեկան 2—4 հարիւր րուբլով, այդ էլ շատ անգամ նիւթով ու կիսատ պռատ, դեռ պարտաւոր լինեն հազար ու մի անպատուութիւնով գրպանները մտածից մի մասը հանել ու թեմ. խորհրդին ուղարկել։

Այս մասին վաղուց մտադիր էի գրելու, սակայն չը կամեցայ պրօվօկացիայի ակըրբնապատճառ դառնալ, մինչև հաստատ եզրակացութեան յանգէի. և ահա երբ գիւղական հոգաբարձութիւններից ու ուսուցիչներից բերանացի, մասնաւոր ու պաշտօնական բողոքներ ու միջնորդներ հասան ձեռքս, ես, իբրև հրապարակ, հարց եմ տալիս. ինչի նման է այդօրինակ անհիմն կարգադրութիւնը։

Միթէ թեմական խորհուրդը և Բարեգ. Ընկերութիւնը այդքան հակառակ են գործում միմեանց, որ երբ վերջինս ուսուցչական ապահովութեան ֆօնդի հոգսումն է, միւսը նոյն ուսուցիչների դատարկ գրպանն է անդում, որ մէջը գրօշ չը մնայ։

Որ մեր եկեղեցական ու դպրոցական գանձարկղներում միշտ ու հանապազ մկներ են խաղում (գէթ 90%-ն այդպէս է), այդ քաջ յայտնի է ամեն մի անհատի, որը հէնց մի տարի քահանայ, ուսուցիչ, հոգաբարձու կամ երեցփոխ է եղել. բայց միթէ թեմական խորհրդի անդամներից և ոչ մէկը այդ պաշտօններից չէ վարել։

Թեմական տեսչի ռոճկի հարցը ապահովելու համար կարելի էր ուսուցիչների անուսան այսպիսի շրջաբերական արձակել. որ մի ուսուցիչ, եթէ չի համաձայնվի իր գրպանից որոշ տոկոս զոհել յիշեալ պաշտօնէի ռոճկի համար, կարող է իր ապրուստը այլ ասպարէզում փնտռել։ Ճիշդ է. այդպիսի շրջաբերականն էլ կրիտիկայի չէր դիմանայ ի հարկէ, բայց թեմական տեսչի ռոճիկը կը գանձվէր առաւելը մի ամսում։

Եւ արդեօք այդ ձևը մի հրաշալի գիւտ չէր լինի։

Վերջացնելով խօսքս, կասեմ այսքանը, որ նման սխալներ շատ կը պատահին, երբ մեր վերին խորհուրդները առանց գաւառացիներիս կը խորհեն ու մեր մասին թիւր կարծիքներ ունենալով՝ հեռուից կը կարգադրեն։

Գործակալ Զ. ք. Ապրեսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Այս օրերս Թիֆլիս է գալու յայտնի դասախօս Կօգանը, որ առաջին անգամ կը դասախօսէ դեկտեմբերի 16-ին Արտիստական Ընկերութեան մէջ։

◆ Թիֆլիսի նահանգական ատեանի որոշմամբ քաղ. ոստիկանութեան նախկին թաղական վերակացու Տատարինօվը յանձնվում է դատարանին 416-րդ յօդուածի մեղադրանքով։

◆ Կիրակի օրը տեղի ունեցան քաղաքային դումայի ձայնաւորների լրացուցիչ ընտրութիւնները, 4-րդ ընտրողական քաղաքամասում ընտրվեցին Իւրիյ Թամամշեվ, Իվ. Նեսմաշնի, Ստ. Վարդազարեան և Ղուլիէվ Ալի Մաշադի. 5-րդ քաղաքամասում ընտրվեցին Իվ. Մինկէվիչ, Վիս. Պօպօվ, Ս. Խոնդաձէ և հինգ թեկնածուներ։

◆ Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 19-ին, Արտիստական Թատրոնում տեղի կունենայ տ. Ադամեանի բենեֆիսը։

◆ Կիրակի, դեկտեմբերի 11-ին, Կուկիայի ուղղափառ գերեզմանատանը հանդէսով օծվեց դերասանուհի Գաբունիա-Ցագարելիի արձանը, որ արժեց մօտ 800 րուբլի։ Արձանը շինված է մարմարից, վրան մի երեսում մակագրված է վրացերէն «Նատօ Գաբունիա, 1858—1910 թ., շնորհապարտ վրաց հասարակութիւնը». միւս երեսի վրա ռուսերէն՝ «Ն. Մ. Գաբունիա-Ցագարելին՝ վրաց թատրոնի զարդին»։ Օծումից յետոյ հանգուցեալի յիշատակին ճառ արտասանեց արտիստ Վ. Ալեքսէվ-Մեսխիեվը։

◆ Թիֆլիսում մի խումբ հացթուխներ միանալով կազմել են հացթուխների ընկերութիւն, որ Թիֆլիսում բանալու է ալիւրի պահեստ։

◆ Քրիստոսի մկրտութեան հանդէսը կատարելու համար այս տարի Կուր գետի վրա կառուցվելու է ուղղափառների յորդանան։

◆ Նոյեմբեր ամսվայ ընթացքում Թիֆլիսում եղել են 109 վարակիչ հիւանդութեան դէպքեր։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանական տեղեկու-

թիւններից երեւում է, որ նոյեմբեր ամսվայ ընթացքում Թիֆլիսում տեղի են ունեցել 116 յանցագործութիւններ։

✦ Քութայիսում կալանաւորվել է ոմն Տոխաձէ, որ պարապելիս է եղել կենդանի վաճառքով։

✦ Մի խումբ քութայիսեցի վրացի հասարակական գործիչներ Քութայիսում հիմնում են անկախ ազգագրական-պատմական ընկերութիւն, որ բանալու է թանգարան տեղական բնաւորութեան։

ԼՈՒՐԵՐ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

—

✦ Ինչպէս լսում ենք, ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու ծխականների մի ստուար խումբ, նախաձեռնութեամբ ծխատէր քահանաների, կազմել է մի համախոսական՝ հրաժարվելով յօգուտ էջմիածնի որոշված 20 կ. «սրբազգրամ» կոչվող տուրքը վճարելուց։

✦ Դեկտ. 11-ին ս. Յովհաննէս եկեղեցու դպրոցում որոշված ծխական ժողովը, ուր պիտի վաւերացվէր նոյն դպրոցի հոգաբարձութեան կազմած 1912 թ. նախահաշիւը, չը կայացաւ ոչ մի ծխական ներկայ չը լինելու պատճառով։

✦ Գանձակի հոգեւոր կառավարութիւնը որոշել է կապալով տալ Գետաշէն գիւղի մօտ գտնվող մի արդիւնաւոր ուխտատեղի նոյն գիւղի քահանաներին. «ով շատ կը տայ նա էլ կը ստանայ»։

✦ Դեկտեմբերի 11-ին, ս. Յովհաննէս եկեղեցում, ի տէր հանգուցեալ Մատթէոս Բ. կաթողիկոսի մահվան տարեդարձի օրը կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ. աւագ քահանան մի երկու խօսքով բացատրեց առհասարակ կաթողիկոսի դերը։

✦ Կոլիւնապատի եկ.-ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր վերջին նիստում որոշել է Կ. Հ. Բարեգործական Ընկերութեան 30-ամեակի առիթով, Ընկերութեան անունով, դեկտեմբերի 18-ին, տալ շնորհաւորական հեռագիր և, ուսուցչական կազմի հետ, ստանալ նրա 30-ամեայ գործունէութեան գիրքը, թւով 6 օրինակ։ Իսկ դպրոցականուսուցչական ֆոնդի օգտին հոգաբարձու Գրիգոր քահ. Գորգեանի միջոցով հանգանակված է 20 ր. 15 կոպ.։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՏԵՂԱԿԱԼԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

—

✦ Առաջադրվեց սինօդին նշել վ. Ահարոնեանին կարգել Նուխու վիճակի փոխանորդ, որպիսի պաշտօնը կատարել էր առաջ ևս։ Կարգել նրա միաբանական ռոճիկը, տալ ճանապարհածախս վիճակային արդիւնքից և սահմանել նրան փոխանորդի ռոճիկ։

✦ Առաջադրվեց սինօդին կարգել Բենիկ վարդապետի միաբանական ռոճիկը նոյեմբերի 1-ից, որովհետև նա արդէն կարգված է Թիֆլիսի գիմնազիաներից մէկում ուսուցիչ և այնտեղ ռոճիկ է ստանում։

✦ Առաջադրվեց սինօդին ուղարկել Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանին մի հարիւր րուբլի՝ Կիլիկիայի որբախնամ կենտրոնական յանձնաժողովին յանձնելու, որպէս Մայր Աթոռի միանուագ նպաստ։

✦ Առաջադրվեց ճեմարանի վարչութեանը, ճեմարանում երգեցիկ խումբ կազմելու և կիրակի ու տօն օրերին խմբական երգեցողութիւնը տաճարում ղեկավարելու համար տալ Ռուբէն աբեղային տարեկան 200 րուբլի։

✦ Առաջադրութեամբ յանձնվեց սինօդի հայրապետական դիւանում եղած այն թղթերի պատճենները, որոնցով շուշեցի հանգ. Իս. Թադէոսեանի ժառանգները հանգուցեալի յիշատակին խոստացել էին հանգ. կաթողիկոսին 5000 ր. կրթական գործի համար։

✦ Առաջադրութեամբ Հնդկաստանի և Պարսկաստանի հայոց առաջնորդ Սահակ արքեպիսկոպոսին թոյլ տրվեց գնալ Հնդկաստանի Դելհի քաղաքը՝ հնդկահայերի կողմից ներկայ լինելու Անգլիայի թագաւորի Հնդկաստանի կայսր թագադրելու ժամանակ։

(«Արարատ»)

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

—

✦ Կռիւ՝ անառակ կանանց դէմ.—Նոյեմբերի 29-ին Ա. Ա. Ազրիանովայի նախագահութեամբ կայացաւ Պետերբուրգի կանանց պաշտպանութեան ընկերութեան Մօսկվայի բաժանմունքի ընդհանուր ժողովը։ Ա. Ի. Ելիստրատովը հաղորդեց ժողովին, թէ ստացվել է Պետերբուրգից մի հրահանգ, որով Մօսկվայի բաժանմունքին տրվում են լայն իրաւունքներ՝ պաշտպանելու Մօսկվայի և նրա նահանգի օրիորդներին ու տիկիններին անառակութիւնից, եղած անառակներին տալու պատուաբեր կեանք ու օգնութիւն։ Այս նպատակին հասնելու համար՝ իրաւունք է տրվում բաժանմունքին հիմնել ապաստարաններ, արհեստանոցներ, էժանագին հանրակացարաններ՝ պարապմունք խնդրող կանանց համար և այլն։

Բաժանմունքի կին-նախագահ ընտրվեց Լ. Ա. Զերեպովան, նրա ընկեր՝ պրոֆ. Ա. Ի. Ելիստրատովը, խորհրդի անդամներ՝ հաշտարար-դատաւոր Գ. Գ. Զերքեզովը, Պ. Գ. Բէլսկին, Վ. Ս. Մանզենիկովը և Ս. Ե. Մալօզենկովը։

Հանրակացարանում կանայք կարող են միայն երեք շաբաթ, իսկ յետոյ բաժանմունքը համաձայնութեան կը գայ քաղաքային վարչութեան հետ՝ ընդունել տալու այդպիսի կանանց աշխատասիրութեան տանը։ Ազրիանովան յանձն առաւ անկողնի սպիտակեղէնի ծախսերն և Ելիստրատովը՝ խոհանոցի ծախսերը։

Բաժանմունքի համար նուէրներ ստանալը յանձնվել է քարտուղար Իւ. Իւ. Տատաբովին (Большая Спасская ул. д. № 13)։ Անդամակցական վճարը՝ տարին երեք րուբլի է։

✦ «Կենդանի դիակը» Վիէննայի թատրոնում (Бургтеатръ).—Ներկայ են թատրոնի պրէմիէրները, բարձրագոյն արիստոկրատները, դիպլոմատները, դրամատէրերը, և վերջինթեր տեսարանում, որտեղ Ֆէդիան դիմում է դատական քննիչին կըրքոտ խօսքերով, լսվում են բարձրագոյն անվերջ ծափահարութիւններ։ Այդ հասարակութիւնը բողոքում էր իշխանութեան դէմ, որ խառնվում է մարդկանց յարաբերութիւնների մէջ։ Խաղում էին վարպետօրէն։ Բեմի վրա էին ամենայայտնի արտիստները՝ Տրէսլէրը, Մէդելսկայան և սիրով կատարում էին երկրորդական դերեր։ Ուղիղ է, Ֆէդիան նման չէր Գեղարուեստական թատրոնի Ֆէդիային, բայց ուղիղ է դատում Գէրման Բարը, թէ Ֆէդիայի դերը կարող է կատարել միայն ռուսը։ Ու մենք տեսանք նորից, որ Տօլստոյը քարոզում էր կեանքի գեղեցկութիւնը այնպիսի քնքշութեամբ ու սիրով, որպիսին չէ տեսել աշխարհը՝ ս. Ֆրանցիսկի ժամանակներից։ «Կենդանի դիակի» աջողութիւնը Վիէննայում ապահովված է։

✦ Փոքրահասակների դատարան.—Մօսկվայում շուտով հիմնվելու է փոքրահասակների դատարան։ Այդ կարևոր հարցի նախաձեռնողն է հաշտարար դատաւոր Է. Է. Մատտէրնը, որ, տարի ու կէս է, ինչ զբաղված է այդ հարցով։ Դրա համար նա մօտիկ ծանօթութիւն է ձեռք բերել Արեւմուտքում ու այդ պատճառով հրաժարվել է՝ փոքրահասակների դատաւորական պաշտօնից։ Նրա տեղը, հաշտարար դատաւորները ընտրել են Բասմաննայա քաղաքամասի հաշտ. դատ. Վ. Ի. Շեվէլկինին, որ խիստ շահագրգռված է՝ իր սենեակը (камера) մտնող փոքրահասակների հարցով։

Բայց նոր դատարանը չէ կարող գոյութիւն ունենալ՝ առանց փոքրահասակներին հովանաւորող ընկերութեան, որ պէտք է հիմնվի ամենալայն հիմքերի վրա։ Է. Մատտէրնին արդէն խոստացել է իր աջակցութիւնը քաղաքագլուխ Ն. Ի. Գուչկովը։ Կատարեալ համակրութեամբ են վերաբերվել և Մատտէրնի ընկեր-դատաւորները, ինչպէս և ուրիշները։ Այսպիսի դատարանի գլխաւոր սկզբունքը լինելու է՝ խուսափել բանտարկելով պատժելուց և հոգալ մանուկներին ուղղելու մասին։ Փոքրահասակների համար առանձին դատարան հիմնելը, հաւանական է որ, մեծ զարկ կը տայ Ռուսաստանի ուրիշ շատ քաղաքներում էլ՝ հիմնելու նոյնպիսի դատարաններ։ Է. Ք. Ն.

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՁԵՌԱԳԻՐ

—

Նոյեմբերի 17-ին Դարաշամբի ս. Նախավկայի վանքն այցելելով և ցուցակագրելով այնտեղ մնացած ձեռագրերը՝ Մայր Աթոռի մատենադարանը փոխադրելու համար, գտայ ի միջի այլոց մի ձեռագիր, որ բազմակողմանի հետաքրքրութեան նիւթ է ընծայում։ Նախկին մի ցուցակագրող (Սմբ. Տէր-Աւետիքեան ?) այդ ձեռագրի վրա նշանակել է 210 համար*) և անուանել «քարոզք և վարդապետութիւնք». բայց իրօք նա ներկայացնում է Կոմիտաս կաթողիկոսի օրով՝ «յուղղափառ և սուրբ հոգեկիր հարցն մերոց դաւանութեանց» քաղված և հայոց եկեղեցու վարդապետութիւնը պաշտպանելու նպատակով կարգաւորած վկայութիւնների մի ընտիր ժողովածու, որ յաջորդ դարերի մեր եկեղեցու վարդապետներէ համար նոյնպիսի աղբիւր է եղել, ինչպէս որ իմ գտած ու Ե. վ. Տէր-Մինասեանի հետ հրատարակած Տիմոթէոս Կլաւրոսի Հակաճառութիւնը. երկուսից ևս ընդարձակ հատուածներ նրանց գրուածների ու նոր ժողովածուների մէջ են մտել։ Սակայն այս ամբողջութեամբ ներկայ ժողովածուն, որչափ ինձ յայտնի է, առաջին անգամն է երեւան գալիս։ Բուն ձեռագիրը բամբակի թուղթ է, ուժածալ, անթւական, գրված նոյն գրով, ինչ որ ինձ ծանօթ ԺԳ. դարի ստուածաշունչները և ուրիշ ոչ երկաթագիր կամ բոլորգիր ԺԲ. և ԺԳ. դարերի ձեռագիրներ. 142-րդ թերթից սկսած՝ թէ թուղթը և թէ գրիչը փոխվում են և շարունակում մինչև 257-րդ թերթը, որտեղ գրված համառօտ յիշատակարանի համաձայն՝ այս վերջին մասը գրողը և ձեռագիրը նորոգողը եղել է ոմն Պետրոս երէց, հայոց ՌՀԸ թւին (1629)։ Սա գանգատվում է, թէ շատ աշխատութիւն է գործ դրել բնագիրը վերականգնելու համար, «զի յոյժ տրորեալ էր»։ Ձեռագրի սկզբում կայ երկու թերթ մագաղաթէ պահպանակ վրացերէն գրով. վերջում մի թերթ մագաղաթ, հայերէն մանր երկաթագիր, շատ ծակծկված։ Ժողովածուն բաժանված է 10 գլուխների, բայց Գ. գլխի վերջին մասը և Դ. գլխի սկզբի մասերը պակասում են, որի պատճառով նորոգողը 5 թերթ մերկ է թողել։ Որոշ չէ նաև, թէ Ժ. գլուխը ուրտեղից է սկսվում, և կամ գուցէ բոլորովին պակասում է. հաւանօրէն նիւթի համանմանութեան պատճառով նորոգողը անուշադրութեամբ Ժ. գլուխը կցել է Թ.-ին, առանց որոշ բաժանման՝ այս դէպքում մանրակրկիտ հետազօտութիւնից յետոյ դժուար չի լինի ցոյց տալ, թէ այդ բաժանումը ուրտեղ պիտի լինէր. որովհետև վերջին գլխի անհամեմատ երկարութիւնը, միևնոյն հեղինակների երկրորդ անգամ կրկնվելը, ամբողջ «Հաւատամքի» բացատրութեամբ վերջանալը՝ ցոյց են տալիս, որ ժողովածուն լրիւ է և վերջում շատ քիչ բան միայն պակասում է, որի համար և նորոգողը դարձեալ մի մաքուր թերթ է թողել։

Այս ժողովածուն շատ շահեկան է՝ նախ իր ամբողջութեամբ, որովհետև միջոց է տալիս բազմակողմանի կերպով ճշդելու հայոց եկեղեցու դաւանական դրութիւնը Է. դարի սկզբներում, մեր եկեղեցու պատմութեան մէջ այնպիսի կարևոր տեղ բռնող մի ժամանակամիջոցում, որպիսին են Կոմիտաս կաթողիկոսի իշխանութեան օրերը։ Տասնեակ տարիներ առաջ «Արարատում» լոյս տեսած յօդուածներով ես աշխատել եմ բացատրել, յետոյ ուրիշներն ևս պարզել են, որ Կոմիտաս կաթողիկոսը միայն ս. Հռիփսիմէի չքնաղ տաճարի կառուցմամբ և «Անձինք նուիրեալք» գեղեցիկ շարականի հեղինակութեամբ չէ նշանաւոր, այլ մեծ դեր է կատարել նաև իբրև մեր եկեղեցու ինքնուրոյնութիւնը պաշտպանող ու զօրացնող ամենաականաւոր հայրապետներից մէկը։ Հայրապետական աթոռ բարձրանալուց առաջ նա մասնակցել է Խոսրով Ապրուէզի գումարած պարսկահպատակ քրիստոնեաների այն նշանաւոր ժողովին, որտեղ պաշտպանվել է և առաջին անգամ իբրև պարսից տէրութեան սահմաններում իշխող դաւանութիւն է ճանաչվել «մի բնութեան» վարդապետութիւնը. իսկ ժողովից յետոյ կաթողիկոս հաստատվելով նա տարածել է իր իշխանութիւնը այդ դաւանութիւնն ընդունող բոլոր պարսկահպատակ քրիստոնեաների վրա, որով նրա ժամանակ հայոց եկեղեցին ամենաընդարձակ սահմանները և ամենազօրաւոր դիրքն է ունեցել։ Բնական է ուրեմն, թէ որչափ նշանակութիւն պէտք է ունենայ այսպիսի մի շրջանում մեր եկեղեցու բռնած դաւանական ուղղութիւնը պարզաբանող մի առաջնակարգ աղբիւր, որ ցոյց է տալիս նաև մեր եկեղեցու առաջնորդների հմտութեան չափը։

Ապա առանձին արժէք ունի ներկայ ժողովածուն ընդհանուր եկեղեցական գրականութեան համար նրանով, որ պարունակում է թէ մանր և թէ բաւական ընդարձակ հատուածներ նախ-Եւսեբեան շրջանի այնպիսի նշանաւոր հայրերի գրուածներից, ինչպէս Իրենէոս, Հիպպօլիտ Բոստրացի, Գրիգոր Սքանչելագործ, Դիոնեսիոս և Պետրոս Աղէքսանդրացի, Դամասոս, Փելիկէս և Ուիտաղէս Հռոմայ, այլ և յետ-Եւսեբեան շրջանի սակաւ ծանօթ հեղինակներից, ինչպէս Դիոսկորոս, Տիմոթէոս Կուզ, Փիլոքսէն, Եւսեբիոս Եմեսացի, Սեբերիանոս, Յովհաննէս Երուսաղէմացի և այլն։ Ձեռքի տակ ոչ մի գիրք չունենալով՝ չեմ կարող առ այժմ որոշել, թէ այդ հատուածներից որոնք անծանօթ են և որոնք ծանօթ. յիշողութեամբ գիտեմ, որ սրանց մի մասը մտել է յետին դարերի ժողովածուների մէջ և նրանցից վերցրել հրատարակել են Pitra և ուրիշները, բայց ինձ թւում է, որ սակաւ չեն նաև մինչև այսօր անծանօթ մնացածներ, մանաւանդ Ա. գլխից, որ ս. Երրորդութեան վերաբերելով՝ քիչ է գործածվել յետոյ։

Իսկ մեր եկեղեցական գրականութեան համար յատկապէս նշանակութիւն պէտք է ունենայ ներկայ ժողովածուն նրանով, որ պարունակում է մի քանի հատուածներ Եզնիկ Կողբացուց, Յովհան Մանդակունուց, Զ. դարի արդէն յայտնի դարձած դաւանական թղթերից և, որ գլխաւորն է, 4 ընդարձակ ու մի քանի համառօտ հատուածներ Յովհան Մայրագոմեցուց։ Վերջին անունը բաւական տարակոյսի մէջ է ձգում. ինչպէս են Մայրագոմեցու գրուածներից վկայութիւններ մտել Կոմիտաս կաթողիկոսի օրով կազմված ժողովածուի մէջ, որին նա ժամանակակից է եղել և աւելի դեր կատարել յետոյ՝ Եզրի կաթողիկոսութեան օրով։ Սակայն եթէ ի նկատի առնենք այն պատմական վկայութիւնները, որոնց համաձայն Մայրագոմեցին շատ մեծ հեղինակութիւն է վայելել իր ժամանակակիցների աչքում և յետագայ ժամանակներում միայն կասկածելի դարձել, աւելի հասկանալի կը դառնայ գուցէ, թէ ինչու նրա, իբրև ժամանակի «մեծ վարդապետի», գրուածներից ժամանակակիցները օգտվել են, յետոյ եկողները մոռացութեան տուել։

Ցամենայն դէպս այս վարդապետը մեր պատմութեան մէջ այնչափ կարևոր տեղ է բռնում, որ նրա երկասիրութեանց անժխտելի վաւերականութիւն ունեցող հատուածները**) թանգագին են բանասէրների համար և պիտի նպաստեն ոչ միայն այդ նշանաւոր անձի մի քանի դիմագծերը պարզելու, այլ և որոշելու, թէ ի՞նչպիսի հետքեր են մնացել նրանից մեր գրականութեան մէջ, և գուցէ հաստատելու, թէ նրա ամբողջական գրածները ուրիշ հեղինակների անուան ներքոյ պահված կան դեռ ևս։ Նոյնպիսի ծառայութիւն մատուցանել կարող են նաև Եզնիկ Կողբացու և Յովհան Մանդակունու անուններ կրող հատուածները՝ այնքան մեծ անուն ունեցող, բայց մեզ այնչափ սակաւ վաւերական գրուածներ ժառանգութիւն թողած Ե. դարի մի քանի գրական հարցեր պարզելու համար։

Առանձնապէս հետաքրքրական է սրանից այն հատուածը, որ ունի հետևեալ վերնագիրը. «Ի թղթոյն Եզնկայ Կողբացւոյ Թարգմանչի, զոր գրեաց ի Կոստանդնուպոլիս առ երանելին Մաշտոց վարդապետ»։

Ահա այս բոլոր տեսակէտներով շատ ցանկալի էր օր առաջ տպագրութեան յանձնել ամբողջութեամբ ներկայ ժողովածուն. և ես ուրախութեամբ կօգտվեմ այն օրերից, որ շուտով էջմիածնում պէտք է անցկացնեմ, կարևոր պատմական ծանօթութիւնները քաղելու և հրատարակութեան համար պատրաստելու՝ եթէ գտնվի բարեսէր մի անձ, որ տպագրութեան ծախքը իր վրա վերցնէ։

Այդ նպատակով և այս հարևանցի տեղեկութիւնները շտապում եմ ներկայացնել ընթերցող հասարակութեան ուշադրութեանը։

Կարապետ եպ.

*) Այժմ վանքում մնացած կար ընդամենը 125 կտոր ձեռագիր։ Սալմաստից, Խոյից, Թաւրիզից ու Մուժամբար գիւղից ժողովել էր. մեկնելուցս առաջ Թաւրիզի ռուսաց հիւպատոսարանի միջոցով փոխադրեցի 148 կտոր. անցեալ տարի Ղարադաղից ժողովել տարել եմ 12 կտոր. գարնանը Արտազու ս. Թադէոս առաքեալի վանքից փոխադրել տուի 75 կ., ուրեմն իմ միջոցով Ատրպատականից Մայր Աթոռի մատենադարանին հասած կը լինի ընդամենը 360 կտոր ձեռագիր։

**) Նրա գրուածներից երեքը յիշվում են այս ժողովածուի մէջ, որոնցից շատ յայտնի է մեր գրականութեան մէջ մանաւանդ «Հաւատոյ բանը»։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Արտիստական թատրոնում

Հայ թատրօնական ռեպերտուարի քանի մի ինքնուրոյն պիէսների քանակը աւելացաւ «Պատրանք» անունով մի դրամայով, որի հեղինակը, հակառակ թատրօնական օրէնքների՝ կամեցել է Վաստակաւոր կեղծանուան տակ մնալ։

«Պատրանքը» իր 4 արարուածով բաւականին հեռու է իսկական դրամա կոչվելուց, որովհետև հանդիսատեսի առաջ չէ պատկերանում ուրոյն կերպով ու կենդանի խաղով թէ դրամայի սկզբնապատճառը, թէ նրա յաջորդական զարգացումը և թէ բնական վախճանը։ Բեմի վրա չենք տեսնում գործողութիւն դրամատիզմի սահմաններում, ուր գլխաւոր անձերը ապրում են ներքին հոգեկան կեանքով, ներքին յոյզերի, խորհրդաւոր անուրջների բռնկումներով։

Թւում է, թէ Վաստակաւորը հետամուտ է իր «Պատրանքով» կանխակալ մի ընդհանուր միտք արտայայտելու, մի ընդհանուր ճշմարտութիւն քարոզելու։ Գուցէ և այն, ինչով որ վերջանում է պիէսը, թէ՝ «պատրանք է մեծ ու երջանիկ դառնալու ջանքը, ձգտումը»...

Պիէսի նիւթը առնված է ըստ երևոյթին հայկական միջավայրից։ Կենտրոնական անձն է բանաստեղծ Միքայէլ Պատրիկեանը (Սևումեան)։ Առաջին արարուածը կատարվում է Պատրիկեանների սան դահլիճում։ Տնային վարժուհի օրիորդ Ելենան (Աղամեան) Միքայէլի Լուսի (Գուլազեան) աղջկան հասկացնում է թէ Մարսի վրա նոյնպէս մարդիկ են ապրում։ Մտնում է Միքայէլի եղբայր Ստեփանը (Յարութիւնեան), որի խօսակցութիւնից իմանում ենք, որ նա եղել է կրթված աշխատաւոր 20 տարի շարունակ և միակ նպատակ է ունեցել իր սիրելի եղբօրը «մեծ ու երջանիկ դարձնելու»։

Ապա գալիս է Միքայէլի կին Աննան (Մայսուրեան), որի զրոյցը Ստեփանի հետ պարզում է՝ թէ դժբաղդ ամուսին է ինքը, լինելով միանգամայն անհամապատասխան Միքայէլին։ Վերջը մտնում է ինքը Միքայէլը, որ լսելով Ստեփանից, թէ իրանց փեսան արտաքսել է իրանց քոյր Սօֆիին (Ցասմիկ), զայրանում է և վերարկուն հագնելով պատրաստվում է գնալ բացատրութիւն պահանջելու, սակայն այդ րոպէին հև ի հև ներս է մտնում Սօֆին։

Երկրորդ արարուածը սկսվում է մի պասկվիլային տգեղ տեսարանով։ Միքայէլը նստած է իր առանձնասենեակում. մտնում է «Ռադիկալ» թերթի խմբագիր Պալէնցը (Աւետեան), որին Վաստակաւորը բնորոշել է իբրև վարձկան գրչակի՝ այս բառերի բովանդակ բացասական խտացրած գոյնով։ Յետոյ մտնում են Ստեփանը, Աննան և Ելենան, որի հետ Միքայէլը սիրահարվում է ինչպէս իր գաղափարակից օրիորդի հետ։ Ցափշտակվելով ապա նրանով, Միքայէլը գլխաբաց դուրս է գնում նրա հետ գիշերով զբօսնելու ձիւնի վրա, գետակի ափին, բարձրանալու լեռն ի վեր...

Երրորդ արարուածի մէջ Միքայէլը և Ելենան դահլիճում սէր են յայտնում միմեանց, երբ դռներում երևում է Աննան։ Սկսվում է բացատրական խիստ խօսակցութիւն։ Աննան իր մաղձն է թափում իր թշուառ կացութեան հանդէպ, որ հանգիստ ու քուն չունի և տանջվում է իր զաւակի սիրով։ Տեսարանը վերջանում է նրանով, որ Ելենան, ազդվելով Աննայից, հեռանում է իր սիրեցեալ Միքայէլից, սակայն վերջինս՝ խելագարի պէս՝ նոյնպէս դուրս է վազում իր պաշտամունքի առարկայ Ելենայի ետևից։

Ինչպէս տեսնում էք, առաջին երկու արուածները անգոյն են և հասարակութեան վրա թողնում են յոգնեցուցիչ տպաւորութիւն։ Մի փոքր կենդանութիւն ստացվում է երրորդից, իսկ չորրորդը ինքնին այն է, ինչ որ կամեցել է հեղինակը ասել։ Այդ գործողութիւնը սաստ կատարվում է պատրանքի մէջ, քօղի ետև։ Մի կողմում ծովն է, որի ափին գտնվում են երկու երջանիկ՝ միմեանց հասկացող էակներ—Միքայէլը և Ելենան։ Բայց յետոյ յայտնվում է Ստեփանը և գուժում Աննայի մահը։ Միքայէլի ոգևորութիւնը խորտակված է. մանաւանդ նա խղճի խայթոց է զգում տեսնելով խելագար-երաժիշտ Անծանօթին (Աբէլեան), որ քնարը ձեռքին շարունակ որոնում է իր սիրեցեալ ամուսնուն։ Խղճի սուր խայթոցը արթնացնում է Միքայէլի սիրտը և նա, այլ ևս անկարող լինելով տանել այդ, իրան ծովն է նետում...

Ահա «Պատրանքի» նիւթի կառուցուածքը։ Տիպերը երևում են անմշակ։ Միայն Միքայէլն է, ըստ հեղինակի, ներկայանում իր բանաստեղծական վեհ ու ազնիւ յատկութիւններով, տենչերով, գաղափարական ապրումներով...

Չենք կարող չը շեշտել, որ խմբագիր Պալէնցի տիպը իր «Ռադիկալ» թերթով միանգամայն անտեղի է պիէսում։ Չը գիտենք՝ արդեօք գոյութիւն ունեցել է հայկական կեանքում այդօրինակ որևէ երևոյթ մինչև այն րոպէն, երբ Վաստակաւորը գրիչ է ձեռք առել իր պիէսը գրելու։ Աւելի շատ այն տպաւորութիւնն է ստացվում, որ «Պատրանքի» հեղինակը առաջնորդվել է կրքի ու անձնական զգացմունքների թելադրանքով... Հայ կեանքը, ճիշդ է, լի է բազմատեսակ պալարներով, բայց չը պէտք է մի բացասական երևոյթ ընդհանրացնել և գունաւորելով—սոսկ անհատական սիրտը հովացնելու դատապարտելի նկատումով—երևան հանել այն տեղում, որտեղից լոկ գեղեցիկն ու բարին է վարդապետվում։

Մենք շեշտում ենք, որ անհրաժեշտ է հանել այդ մասը պիէսի միջից, որից ամբողջութիւնը բնաւ չի վնասվի։ Ժողովրդին կրթելու կոչվածները իրանք առաջինը պիտի լինեն՝ պայծառ պահելու գրչի հոյակապ վեհութիւնը, չը տարվելով ժամանակաւոր զգացմունքների թելադրանքներով։

Վաստակաւորի լեզուն «Պատրանքի» մէջ պատկերաւոր է։ Միայն գործող անձանց հասարակ ասածները, կաղապարվելով այդ տեսակ բանաստեղծական բառակոյտերից բաղկացած ոճի մէջ, մի տեսակ կորցնում են իրանց նշանակութիւնը։ Այդպիսի պատկերաւոր լեզուն շատ լաւ է նկարագրութեան ժամանակ։

Սևումեան դեկտ. 12-ին իր բենեֆիսի առիթով ընտրել էր «Պատրանքը», որի մէջ նա աջողութեամբ տարաւ Միքայէլի դերը։ Բենեֆիցիանտը արժանացաւ երկար ծափահարութեան և ստացաւ երեք ընծայ։

Միւս դերակատարները կարող էին աւելի պատրաստված բեմ ելնել։ Ե.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

—

Ստաւրօպօլ, 25 նոյեմբերի

Ամսիս 19-ին տեղիս վաճառականական ակմբանոցում նորընտիր հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ և Հայուհեաց Բարեգ. Ընկերութեան մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ «հայկական երեկոյթ»։

Կազմակերպողները ոչ մի միջոց չէին խնայել երեկոյթը ճոխ ու բազմակողմանի անելու համար։ Աւելի շատ ժողովուրդ գրաւելու համար՝ Րօստով ու Եկատերինոդար քաղաքներից հրաւիրել էին յայտնի օտարազգի երաժիշտների ու դերասանուհիների, որոնք և իրանց թէ նուագածութեամբ, թէ երգեցողութեամբ և թէ բանախօսութեամբ ուղղակի հաճոյք պատճառեցին հանդիսականներին։ Վաճառականական ակմբանոցի բեմի ետևի պատը ամբողջ լայնութեամբ հիանալի պատկերացնում էր «Մանուկ Հայաստանին», իսկ միւս սենեակներում քիօսկները իրանց գեղեցկութեամբ հանդիսականների ուշադրութիւնն էին գրաւում։ Նկարչական մասը յանձն էր առել նկարիչ Բ. Ճէպէյեանը՝ ձրիաբար։ Գրական բաժնում մէջ ընդմէջ երգում էր քառաձայն խումբը հայկական եղանակներ ռուս խմբապետի ղեկավարութեամբ։

Գրական ու երաժշտական բաժիններից յետոյ տեղի ունեցան պարեր, որոնք տևեցին մինչև ուշ գիշեր։

Մուտք եղաւ 1900 ր., իսկ ծախք 700 ր.։ Զուտ արդիւնք մնաց 1200 ր., որը հաւասարապէս բաժանվեց երկու մասի. 600 ր. յօգուտ տեղիս ծխ. դպրոցի և 600 ր., յօգուտ Հայուհեաց Ընկերութեան։

Երեկոյթին կար բաւական օտար հասարակութիւն։ Ցաւալի էր միայն տեսնել, որ երեկոյթին ամբողջ հայ համայնքը չէր մասնակցում, այլ նրա միմիայն ընտրեալ մասը։

Թէ հոգաբարձութեան և թէ Հայուհեաց Ընկերութեան եռանդը արժանի է ամենայն շնորհակալութեան։

Շաւօ

—

Կրասնօվօդսկ, 2 դեկտ.

Ամսիս 1-ի երեկոյեան տեղիս քաղ. ժողովարանի դահլիճում հայ դերասանական

ընկերակցութիւնը Արաքսեան-Ոսկանեանի ղեկավարութեամբ իր ճանապարհորդութիւնից վերադառնալիս մի ներկայացում տուեց։ Խաղացին Ոսկանեանի թարգմ. Լենգիելի 4 գործ. «Տայֆուն» դրաման։

Չը նայած դրամայի բարդութեանը և անմատչելի լինելուն՝ առհասարակ մեր գաւառական ժողովրդի համար, այնուամենայնիւ Ոսկանեան ամուսինները իրանց կենդանի խաղով հոգեկան հաճոյք պատճառեցին թատերասէր հասարակութեանն ու արժանացան բուռն ծափահարութիւնների։ Տպաւորիչ էին Արաքսեան ամուսինները, Ալլահվերդեանը և սիրողներից Ն. Մինասեանը։ Միւս դերակատարները աւելի քան բաւաբար էին։

Դահլիճը կիսից աւելին դատարկ էր և շատ էլ ցուրտ, այնպէս որ տիկիններից շատերը ստիպված էին ծածկվել շալերով և վերնազգեստներով... Մուտքը աչող չէր։

Կարգապահութիւնը և ժամանակին թատրոն բարեհաճելը մեզանում «մօդա» չէ...

Զ.-էն

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ուզունլար գիւղ, 8 դեկտեմբերի

Արդվի գիւղի բնակչուհի տիկ. Շուշանիկ Քալանթարեանը, իր հանգուցեալ ամուսին Եգօր Բ. Քալանթարեանի, համաձայն բերանացի կտակի՝ հիմնաւորեց և կառուցեց մեր Ուզունլար գիւղի հարաւային կողմում գեղեցիկ աղբիւր, որից օգտվում է թէ հասարակութիւնը և թէ մանաւանդ մեր գիւղի պետական ուսումնարանը իր լայնարձակ շրջապատով։ Այդ մասին հրապարակով յայտնում եմ ի դիմաց ամբողջ հասարակութեան մեր երախտագիտական անկեղծ շնորհակալիքը թէ մեր սիրեցեալ Եգօր Բէժանիչի անմոռաց յիշատակին և թէ բարեգործ տիկին Շուշանիկին, որը իր ամուսնու կտակած 1000 ր. վրա աւելացնելով մօտ 400 ր. իր միջոցներից՝ շնորհեց մեզ յիշեալ աղբիւրը։

Ուզունլար գիւղի տանուտէր՝

Օ. Զէրքէզեանց

—

Տաշկենտ, 6 դեկտեմբերի

Տեղիս գաղութից հանգանակելով 26 ր. 40 կոպ., սրանով ուղարկում եմ խմբագրութեանդ 26 ռուբ. 15 կոպ. (դուրս եկած 25 կոպ. պօստային ծախքը)։ Խնդրում եմ այդ գումարի կէսը յատկացնել դպրոցական-ուսուցչական ֆոնդին, իսկ միւս կէսը յանձնել հանգուցեալ Պետ. Սիմէօնեանին յուշարձան կանգնեցնելու համար ընտրված յանձնաժողովին*)։

Նուիրատուներն են. Ս. Բէլուջեանց՝ 2 ր., Գ. Մղերեան, Ց. Տէր-Միքայէլեան, Խսըրովեան, Ա. Միքայէլեան, Աւետիք Միքայէլեան, Ջ. Առաքելեան, Մ. Տէր-Խաչատրեան, Դ. Սարեան, Եղբ. Ծատուրեաններ, Ս. Թաթոսեան, Խ. Ֆրանկեան, Թ. Գրիգորեան, Մ. Ամիրջանեան, Ի. Պետրոսեան և Ն. Խաչատրեան՝ 1-ական ր., Դ. Գօնիէվ, Ս. Դաւթեան, Ոմն, Գ. Նանասեան, Բաղդասարեան, NN, Հ. Աւետեանց, Ս. Ղուլեանց, Թ. Տէր-Գրիգորեանց, Ա. Ղուլեանց, Պետրոսեանց, Ջ. Բաղդասարեան, Մ. Միրզայեանց, Ա. Թ., Շ. Դանիէլեանց, Քամալեանց և Թ. Իշխանեան՝ 50-ական կոպ., Ոմն և Գ. Արզումանեան՝ 25-ական կոպ., Ա. Բ. և Ս. Ղարագիզեան՝ 20-ական կոպ.։ Ընդամենը 26 ր. 40 կոպ.։

Ս. Բէլուջեան

ԿՈՄՍ Ա. Դ. ՇԵՐԵՄԵՏԵՎԻ ԱՆՈՒԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

Մեծ Ռուսաստանի մեծ զաւակների դասում Պետր Իլիչ Չայկօվսկին գրաւում է բացառիկ տեղ։ Նրան հրաշալի պարգև բաժին ընկաւ՝ հնչիւններով խօսել սրտից-սիրտ, և չը կայ աշխարհում մի այնպիսի չափ, որ ընդունակ լինի չափել ու գնահատել այն գերագոյն հրճուանքների հոյակապ հարստութիւնը, որ պատճառում են մեզ նրա քնարի ձայները։

Այն ժողովուրդը, որի մէջ աճեց ու փթթեց Չայկօվսկիի հանճարը, չէ կարող չը պարծենալ նրանով և չը յարգել երախտագիտութեամբ նրա յիշատակը, եթէ և իր լաւագոյն զաւակներից մինի, որովհետև սոսկ իր մեծ որդիների յիշատակը յարգելու կարողութիւնը ժողովրդին դարձնում է մեծ կոչման արժանի։

Ահա ինչու կոմս Ա. Դ. Շերեմետևեվի անուան Երաժշտական-Պատմական Ընկերութիւնը բանալով ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ բարեհաճութեամբ համառուսական հանգանակութիւն համուր ռուս երկրի կողմից Պետերբուրգում Պ. Ի. Չայկօվսկիին արձան կանգնեցնելու համար, հաստատ հաւատացած է, որ այն միլիօնաւոր ռուս սրտերը, որոնց Չայկօվսկիի հանճարի հնչիւնները ստիպել և շարունակում են ստիպել այրվել, ուրախութեամբ արձագանք կը տան ներկայ կոչին. ամեն մի մարդ կը տայ իր լուման նրա արձանի համար, ով թողել է մեզ հազուագիւտ հրճուանքների անհատնելի գանձ և հռչակել է ռուսաց երաժշտական արուեստը մեր հայրենիքի սահմաններից շատ այն կողմը։

Նուէրներն ընդունվում են. 1) Ընկերութեան պատւաւոր նախագահի գիւանատանը (СПБ. Шпалерная ул. д. № 18), 2) Պետական բանկի բոլոր գրասենեակներում ու բաժանմունքներում, 3) Բոլոր պետական գանձատներում, 4) Բոլոր խնայողական գանձարաններում, 5) Բոլոր պօստհեռագրական գրասենեակներում ու բաժանմունքներում և լրագիրների ու թերթերի գրասենեակներում *)։

Նուիրատուներին տրվում են առանձին սահմանված ընկալագրեր, իսկ անմիջապէս կոմս Ա. Շերեմէտևեվի դիւանատան անունով դրամ ուղարկողների ազգանունները իր ժամանակին կը հրատարակվեն Երաժշտ.-Պատմ. Ընկ. «Бюллетень»-ի մէջ և ռուսական պետութեան ամենատարածված օրագրերում։

*) 13 ր. 15 կ. յատկացրինք դպրոցական-ուսուցչական ֆօնդին, իսկ 13 րուբլին՝ Սիմէօնեանի յուշարձանին։ Խմբ.

*) Նուէրներ կարող է ընդունել նաև «Մշակի» խմբագրութեան գրասենեակը։ Խմբ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 25 նոյեմբերի

Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի հողերի ռուսահպատակ հարուստ Մահմէդօվի կողմից յանիրաւի գրաւվելը և դատաստանական ճանապարհով յետ ստացվելը Թեմակալ Կարապետ եպիսկոպոսի ջանքերի շնորհիւ՝ գրել եմ «Մշակին»։ Թաւրիզի թեմական խորհուրդը այժմ ձեռնարկել է նոյն հիւպատոսարանի միջոցով 4000 րուբլուց աւելի մի գումար իբրև կորուստ և վնաս պահանջել նոյն Մահմէդօվից։ Վնասն առաջ է եկել այն բանից, որ յիշեալ Մահմէդօվը վանքի հողերով առու անցկացնելուց յետոյ պատճառ է եղել, որ վանքապատկան խոտերը ուրիշները քաղեն և աւրոտատեղիներն ու վարելահողերը իրան Մահմէդօվի շահերին ծառայեն։ Քանի արդար է, և յոյսեր կան, որ հիւպատոսի արդարադատութեամբ Թեմական խորհուրդը տէր դառնայ պահանջված վնասներին։

Ատրպատականի հայոց կենտրոնական դպրոցը ներկայ ուսումնական տարվայ համար բաց ունէր 1000—1200 թուման մի գումար, որի փակումը կարիք ունէր աշխատող ձեռքերի։

Թեմակալ սրբազանի էջմիածին ուղևորվելու առիթով նրա անուանը ընթրիք տուեց իր տանը վաճառականապետ Զ. Նազարբէկեան։ Սեղանի վրա բաժակաճառեր արտասանվեցին սրբազանի բարւոք գործունէութեան և բարի վերադարձի մասին։ Սրբազանը՝ իբրև պատասխան իրան ուղղված համակրական խօսքերին՝ առաջարկեց. «Եթէ ուզում էք յարգել ինձ, յարգեցէք իմ և ձեր սրտին մօտիկ կենտրոնական դպրոցի գոյութիւնը և մի հանգանակութեամբ ապահովեցէք գէթ 1—2 տարվայ համար նրա կարիքները»։ Թէպէտ Զ. Նազարբէկեան հանգանակութեան գործը անյարմար համարեց իր սեղանի վրա, սակայն չընդդիմանալով սրբազանի ստիպումներին՝ տեղն ու տեղը, հանդիսականների ներկայութեամբ, կատարվեց սրբազանի առաջարկը և հանգանակվեց 900 թումանից աւելի մի գումար, որով այս տարվայ բացն էս փակվում է։

Թեմակալի առաջարկը տեղին էր և արժանացաւ գրական յարգանքի։

Ղարադաղում երկու խաների՝ Արշադի և Բօյուկ-խանի կռիւները դադարեցին, և խաներն իրանք հաշտութիւն կայացրին միջնորդութեամբ մեռած Րահիմ-խանի կնոջ։ Հաշտվածները յայտարարել են իրանց սահմանադրական... Ուրախալին այն է, որ երկու խաների հաշտութեամբ գուցէ մի փոքր շունչ առնեն նոյն շրջանի բազմատանջ հայերը։

Դեռ մինչև այսօր մեզանում անուշ աշուն է. ձիւն եկած չէ. կանոնաւոր անձրևներ տեղացին նոյեմբեր ամսի վերջերին։ Աշնանացանները ընդհանրապէս շատ լաւ են, եթէ նորանոր աղէտներից ազատ մնան։

Հայկազուն

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

✦ Պարսկական սօց.-դեմօկրատիայի կենտրոնական կոմիտէտը դիմեց Եւրոպայի բոլոր սօցիալիստական կուսակցութիւններին՝ վառ կոչով բողոքելու Պարսկաստանի բաժանման դէմ։

✦ «Կեօլ. Ցայտ.»-ի Կ. Պօլսի թղթակիցը պաշտօնական աղբիւրի տեղեկութիւնների հիման վրա հաղորդում է, որ Բ. Դուռը պատուիրագրել է թիւրք-պարսկական սահմանագլխում գտնվող զօրքերի պետին թոյլ չը տալ, որ այդ շրջանը գրաւեն ռուս զօրքերը։

✦ Ժընէվում ապրող պարսիկ ուսանողները դիմում են եւրոպական հասարակական կարծիքին՝ իրանց հայրենիքը պաշտպանելու նպատակով։

✦ Բօլգար ագիտատօրները շրջում են ամբողջ Մակեդօնիայում՝ յորդորելով ազգաբնակութեանը խմբովին գաղթել Բօլգարիա։

✦ Իտալական կառավարութիւնը կտրականապէս հերքում է, որ պատերազմի դաշտում իտալացիները երբեք չեն գործածում «դում-դում» փամփուշտներ։

✦ Նանկինում գեներալ Չանգի նահանջելուց յետոյ յեղափոխականները գտան 3 միլիոն տաէլ։

✦ Չինական կառավարութեան և յեղափոխականների բանակցութիւնները խզվեցին։ Իւանշիկայի ներկայացուցիչը վերադարձաւ Պեկին, որովհետև նա լիազօրութիւն չունէր համաձայնել հասարակապետութիւն հաստատելուն։

✦ Իւանշիկայը հրահանգագրեց նահանգապետին յայտարարել ազգաբնակութեանը, որ նա համաձայն չէ հանրապետութիւն հաստատելուն և կը պաշտպանէ սահմանադրական միապետութիւնը, որը պաշտպանելու են Ռուսաստանը, Եապօնիան, Գերմանիան, Անգլիան և Ֆրանսիան։

✦ Չին կառավարական զօրքերը սկսել են նորից ռմբակոծել յեղափոխականների կենտրոնատեղի Ուչանը։

✦ Հաստատվում է, որ առևտրի ու արդիւնաբերութեան մինիստր Տիմաշէվը և սրա օգնական Բարկը հրաժարվում են։

✦ Ցարիցինում ընդհանուրի խօսակցութեան առարկան Լապշինի խանութի կողոպուտն է։ Պէտք է նկատել, որ այս ամսի կէսերին վերջանում է ուժեղացված պահպանողական դրութեան ժամանակամիջոցը։ Կողոպտիչները անհետ կորել են։ Տեղական լրագիրներին առաջարկված է ոչինչ չը տպել այդ կողոպտման մասին։

✦ Չը նայած պաշտօնական հերքումներին Ֆրանց-Յօվսէփ կայսրի առողջութիւնը երկիւղ է ներշնչում։ Տկար է նաև արքիդուքս Ֆրանց-Ֆերդինանդը։ Ամեն օր կարող են բարդութիւններ ծագել գահաժառանգութեան հարցի առիթով։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

12 դեկտեմբերի

ՊԱՐԻԶ։ Մեծ օպերայում մեծ աջողութեամբ կայացաւ ռուսական բալէտի առաջին ներկայացումը։

ԳՕՄԷԼ։ Րօմնի-Տալալաևկա շրջատեղում 6 զինվածներ յարձակվեցին պօստային գնացքի ճանապարհորդների վրա և յափշտակելով երեքից խոշոր գումար՝ կանգնեցրին գնացքն ու թռան։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օդեսսայի քաղաքապետութիւնը ճանաչվում է ազատ՝ ժանտախտից։

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը շուտով կը հրատարակէ Պետական Դումայի ընտրութիւններին վերաբերեալ նոր կանօնադրութիւն՝ սենատի և մինիստրութեան բացատրութիւններով։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ։ Սկսվեց իշխան Դադէշկէլիանիի գործի քննութիւնը։

ԿԱՀԻՐԷ։ Խանութների ծառայողները, պահանջելով կիրակնօրեայ հանգիստ, ցոյց կազմեցին։ Շատ վիրաւորված են 2 ոստիկան և 3 ցուցարար։

ՐԻԳԱ։ 1912 թ. մայիսին գումարվելու է թօքախտի դէմ կռւելու միջազգային համագումար։

ԽԱՐԿՕՎ։ Զեմստվային ժողովը 145,000 րուբլի յատկացրեց որբերին և անտէր նորածիններին խնամելու։

ՄՕՍԿՎԱ։ Գուչկօվի նախագահութեամբ կայացաւ հոկտեմբերեանների կենտրոնական կոմիտէտի նիստը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պօլտավայի փոխ-նահանգապետ Բիրիկօվը նշանակվեց Արխանգէլի նահանգապետ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմեռային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ (I, II և III կարգի վագոն.) 10 ժ. 20 ր. առաւ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 44 ր. կէսօր., Գանձակ՝ 3 ժ. 18 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 52 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 35 ր. երեկ., Բագու՝ 11 ժ. 43 ր. գիշ.։ Մարդատար № 6 գնացքը՝ (միայն I և II կարգի վագոն.) 3 ժ. 33 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում 6 ժ. 29 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 46 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ.՝ Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 20 ր. գիշ., Բագու՝ 8 ժ. 11 ր. առաւ.։ Պօստատար № 4 գնացքը՝ (բոլոր կարգերի վագոններով) 11 ժ. 18 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում՝ 2 ժ. 12 ր. ցեր., Գանձակ՝ 5 ժ. 29 ր. առաւ., Եւլախ, 7 ժ. 30 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 01 րօպէին կէսօրվայ, Բագու՝ 4 ժամ 52 րօպէին ցերեկվայ։ Խառն № 106 գնացք՝ (IV կամ III կարգի վագոններով, երբ կարիքութիւն պատահի) 6 ժ. 32 ր. առաւ., Աղստաֆա է հասնում 10 ժ. 42 ր. առաւ., Գանձակ՝ 2 ժ. 57 ր. ցեր., Եւլախ՝ 6 ժ. 25 ր. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 16 գիշ., Բագու՝ 7 ժ. 12 ր. առաւ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ Մարդատար № 74/75 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոններով) 11 ժ. 48 ր. գիշ., Ղարաքիլիսա է հասնում 7 ժ. 01 ր. առաւ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 10 ժ. 31 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 3 ժ. 45 ր. ցեր., Ուլուխանլու՝ 4 ժ. 12 ր. ցեր.։ (Առանց Երևան մտնելու։ Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը Երևան ուղևորվում է 4 ժ. 37 ր. ցեր., և Երևան հասնում 5 ժ. 20 ր. երեկոյեան)։ Նախիջևան՝ 9 ժ. 26 ր. երեկ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 10 ր. երեկ.։ Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը. 5 ժ. 34 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում 12 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 32 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 4 ժ. 41 առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 06 ր. առաւ., և այլևս դէնը չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ Մարդատար № 5 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոններով) 5 ժ. 45 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 51 ր. եր., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առաւ., Պօստատար № 3 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոններով 9 ժ. 50 ր. առաւ., Միխայլօվօ է հասնում 1 ժ. 56 ր. կէսօր., Բաթում՝ 11 ժ. 13 ր. գիշ.։ Մարդատար № 7 գնացքը՝ (II և III կարգի վագոններով) 10 ժ. 38 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. 08 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 42 ր. կէսօրին։

ԲՕՐԺՕՄ՝ մարդատար № 9/66 գնացքը՝ (բոլոր կարգի վագոն.) 3 ժ. 23 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 02 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 9 ժ. 02 ր. գիշ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ Մարդատար № 5 գնացքը՝ 5 ժ. 07 ր. երեկ.։ Պօստատար № 3 գնացքը՝ 8 ժ. 54 ր. առ.։ Արագ № 1 գնացքը՝ 9 ժ. 56 ր. գիշ., որը այլևս դէնը չէ գնում։ Խառն № 107 գնացքը՝ 9 ժ. եր.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստատար № 72/73 գնացքը՝ 8 ժ. 25 ր. առաւ.։ Մարդատար-ապրանքատար՝ № 80/81 գնացքը՝ 1 ժ. 40 ր. ցերեկվայ։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ Մարդատար № 6 գնացքը՝ 2 ժ. 50 ր. ցերեկ., Պօստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 28 ր. գիշ.։ Մարդատար № 8 գնացքը 5 ժ. 33 ր. առաւ. (այս գնացքը Բագու չէ գնում)։

ԲՕՐԺՕՄԻՑ՝ Մարդատար № 6/10 գնացքը՝ 7 ժ. 58 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Ձմեռային երթևեկութեան միջոցին որոշված է Թիֆլիսից Պետերբուրգ (յետ և առաջ) անմիջական, առանց վագոն փոխելու հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Րօստօվի-Խարկօվի վրայով Անդրկովկասեան գծի արագ №№ 1 և 2 գնացքներով։ Գնացքում լինելու է մէկ միքստ վագոն I և II կարգի և մէկ վագոն III կարգի. բոլոր տեղերը պլացկարտերով են։

Նոյնպէս հաստատվում է Թիֆլիս-Մօսկվա յետ և առաջ, առանց վագոն փոխելու, հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Րօստօվի և Կօզլօվի վրայով՝ արագ № 1 և 2 գնացքներով։ Գնացքում լինելու է Միջազգային ընկ. մէկ միքստ վագոն I և II կարգի, որի համար վերցվելու է յաւելեալ արժէք. ամեն մէկ հազար վերստին 8 ր. I կարգում և 6 ր. II կարգում։ Թիֆլիսից-Մօսկվա հաշվում է 2877 վերստ։

Առանց վագոն փոխելու հաղորդակցութիւնը Թիֆլիս-Բագու-Րօստօվ յետ և առաջ կատարվելու է արագ № 1 և 2 գնացքներով։ Բոլոր կարգերի տեղերը պլացկարտով են։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—9—10 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթի, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՑԱՑ—12½—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—1—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՑԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

3. 0—125

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ

Աչքի հիւանդութիւններ

Առաւօտեան ժամը 10—1.

Երեկոյեան ժամը 5—7.

Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.

(կ. չ.) 416. 100—63

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առ. ժ. 9—10-ը։

Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տելէֆօն № 1175.

(ե. հ.կ.) 888. 100—41

(1.20) (M.341516/341546)

№ 4711 Ճարպային շպարը

կաշուն ընդշացնում է, թաւշանման դարձնում եւ գեղեցկացնում։

Ֆերդ. Միւլգէնս Պարֆիւմէրիա № 4711

Արկղիկը 30 կոպ.։

Մատակ. Նորին Մեծ. Ռուսաց Բ. Դրանս

2—1

ԲԺԻՇԿ

Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ

(Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)

Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։
լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։

Բէբուտօվսկայա, № 66.

(ա.օ.) 1035. 100—38

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՑ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ

Ընդունելութիւնը) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)
ամեն օր) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)

Միքայէլեան փող., № 36. տելէֆօն 388.

(չ.ու.կ.) 761. 100—54

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11.
(երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1067.

(կ. չ. ու.) 669. 100—87

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ

Նեանբի մէջ մէկ անգամ !!!

600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.

1. Շեղ ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ։
2. Կանացի գեղեցիկ մետանի ամերիկ. ադամանդով։
3. Կանացի հրաշագեղ մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենային փականով։
4. Կանացի շեղ եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց։
5. Դրպանի շեղ նէսէսսէր՝ 4 առարկայ։
6. Մի շեղ օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով։
7. Էլեգանտ եւ շեղ կաշուէ պօրտմօնէ։
8. Ալբոմ՝ 50 հեստարք. տեսարաններով։
9. Դ-ր ԿՕԽԻ ծխափող-ապպարատ անվնաս ծխելու համար։
10. Մեխանիկ. ծալվող մկրատ՝ շքեղ փուտլեարի մէջ։
11. Նոյնպէս եւ 600-ից աւելի հեստարք. եւ օգտաւէտ առարկաներ։

Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշւելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը)։ Վերադիր վճ. ուղարկելուց մէկից մինչև 3 զարնիտուրի համար հաշվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Հասցէն՝ О-ву „МЕРКУРІЙ", Лодзь. С. 11. Չը հաւանած դէպքում փողը վերադարձնում ենք։

(կ.չ.) (В. 83215) 1147. 6—2

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

Մի ոմն Խ. Տէր-Յովհաննիսեան հրատարակելով 1912 թ. «Մոգի» օրացոյց, ոչ միայն կազմի թուղթը ու նրա գոյնը կամ տառերի ունիւթերի դասաւորութեան մեծ մասն է մեր «Մոգի» օրացոյցին նմանեցրել, այլ և մեր ազգանունն էս շահագործելու նպատակով խարդախութեամբ օրացոյցի երեսին տպագրել է «ՄԱՆ. ՋԱՇԻԿԵԱՆ» որպէս զի «մ» տառի փոխարէն «ա» տառը սխալմամբ ալրդած համարվի և իբր Մ. Ջմշկեանի օրացոյց՝ վաճառվի։ Աչքի առաջ ունենալով, որ շատերը միամտաբար այդ խարդախութեանը աջակցելով տարածում են այդ օրացոյցները՝ առանց մտածելու, որ եթէ գնորդներին այդ կեղծիքի մասին չը յայտնեն՝ կարող են պատասխանատւութեան ենթարկվել, ուստի սրանով ահա այդ մասին ամենքին նախազգուշացնում ենք։

ՄԱԿԱՐ ՋՄՇԿԵԱՆ

(ե.կ.) 1164. 3—2

ԴԵՐՁԱԿ

ԼԵՒՈՆ ՃԷՊԷԵԱՆՑ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է

Դվօրցօվայա փողոց, Վրաց Ազնուական. Բանկի շինութեան բակը, թատրոնի մօտ։

(կ. չ. ու.) 1111. 10—9

ԴԵՌ ՉԵՂԱԾ! ՄԻԱՅՆ 3 ր. 75 կ.

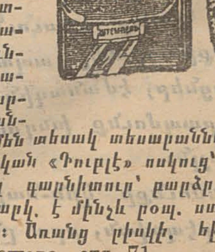

Ուղարկ. ենք 22 առարկայ՝ խրախճանքների համար օգտակար. 1) Ձքեղ բաց ժամաց. տղամարդկ. համար, խնկակ. սև պողպատից, անկէր ընթացքով (ոչ-ցիլինդր), զսպանակը կոտրվելուց պահպանող իրով, փոշուց պահպանող ապակիով և մինչև րօպէները ստուգված ընթացքով։ 2) Ամերիկ. նոր ոսկուց շղթայ։ 3—5) 84 յարգի արծաթից 3 հատ բրէլոկ «Հաւատ, Յոյս և Սէր»։ 6) Զամշեայ քսակ ժամաց. համար։ 7) Ժամաց. գողացվելուց պահպանող իր։ 8) Արտասահմ. կաշուց պօրտմօնէ 7 բաժանմ. և մեխանիկ. փականով, որ պարունակում է կաուչուկէ կնիք պատուիրողի անուն-հօրանունազգանունով։ 9—13) Գրպանի պիբօր՝ բաղկացած ատամներից, եղունգները և ականջները մաքրող առարկայից, և հետաքրքր. խոշորացոյց՝ պիկանտ տեսարաններով։ 14) Պարիզեան պլաստօգրաֆ, որ ցոյց է տալիս բնական կերպով ամեն տեսակ տեսարաններ։ 15—21) 6 հատ շատ հետաքրք. նկարներ։ 22) Ձքեղ մատանի ամերիկ. խնկական «Դուբլէ» ոսկուց՝ «Օպալ» քարով։ Այդ ամենը միայն 3 ր. 75 կ., 2 զարն. 7 րուբ.։ Այդօրինակ զարնիտուր՝ բարձր տեսակի մեխանիզմ ունեցող ժամացոյցով՝ 4 ր. 25 կ., 2 զարն. 8 ր.։ Ժամաց ուղարկ. է մինչև րօպ. ստուգված, 6 տար. երաշխ., վերադիր վճար.։ Ճանապարհածախքը 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։ Առանց բեակի. եթէ ապրանքը չը հաւանվի, փողը վերադարձնում ենք։ Հասցէն. Т-во „ЗАРЯ", Варшава, отд. 71.

(30, դ. 14) (В. 73301) 1057. 3—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.